

Original Research Article

A Thematic Analysis of the Banking System's Challenges in Kurdistan Province

Peyman Amini¹ , Amir Mohammad Heidari^{*2} ,
Mohammad NazariPour³

1. Assistant Professor, Department of Accounting, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Kurdistan, Sanandaj, Iran.
2. M.A. in Accounting, Department of Accounting, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Kurdistan, Sanandaj, Iran.
3. Associate Professor, Department of Accounting, Faculty of Management and Accounting, Hazrat_e Masoumeh University, Qom, Iran.

Received: 13 October 2024

Accepted: 07 January 2025

Abstract

Banks and financial institutions play a vital role in Iran's economic development and stability. In Kurdistan province, these institutions are particularly essential in addressing the financial needs of enterprises. However, they face multifaceted challenges that hinder their effectiveness. This study seeks to identify and evaluate the key banking challenges in the province using a qualitative thematic analysis approach. This research adopts a qualitative thematic analysis method, engaging banking and economic experts from the Kurdistan provincial system. Data was gathered through semi-structured interviews, with participants selected via stratified snowball sampling. A total of 12 interviews were conducted, reaching data saturation. Experts highlighted and prioritized the most pressing banking challenges. The challenges were categorized into three main domains: economic, macroeconomic, and banking-specific. Economic issues include poor data on private bank resource distribution, limited credit allocation to the productive sector, weak enforcement of account transfer policies, and insufficient legal communication on loan support. Macroeconomic challenges encompass low bank involvement in enterprise financing, perceptions of budget discrimination, high deposit interest rates, and misuse of bank guarantees. Banking-specific problems involve inefficient resource utilization, limited liquidity for loan repayment, restrictive central bank policies, and poor repayment rates, particularly in the agricultural sector. To overcome these barriers, it is essential to improve the local business climate, increase national resource allocation to provincial banks, and promote lending to economic enterprises. Strategic reforms can enhance financial system performance and drive sustainable development in Kurdistan.

Keywords: Bank-Based Economy, Banking System Challenges, Thematic Analysis, Interview-Based Research, Kurdistan Province.

JEL Classification: E02, E41, E51.

* Corresponding Author: Amir Mohammad Heidari E-mail: heidariamir1377@gmail.com Tel: +989391719048

How To Cite: Amini, P., Heidari, A. & Nazari Pour, M. (2025). A Thematic Analysis of the Banking System's Challenges in Kurdistan Province. *Economic Policies and Research*, 4(1), 25-52. DOI: 10.22034/jepr.2025.142311.1187

Homepage of this Article: https://jepr.uok.ac.ir/article_63604.html?lang=en

Copyright © 2022 The Author(s). Published by Department of Economics, University of Kurdistan. This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons Attribution 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

Introduction

In today's global economy, banking and financial institutions are widely regarded as the backbone of economic stability, growth, and development. In countries like Iran—where the economy is strongly bank-based and access to capital markets is limited—banks are not merely intermediaries but act as critical vehicles for economic mobilization and policy implementation. These institutions play a central role in credit allocation, investment support, job creation, liquidity management, and promoting economic inclusion. However, the Iranian banking system, particularly at the provincial level, has encountered significant structural and operational constraints. The dual pressures of macroeconomic instability—such as inflation, budget deficits, and sanctions—and micro-level inefficiencies—such as poor governance, outdated banking technologies, and policy ambiguities—have cumulatively impeded the system's ability to support local economic activities effectively. Kurdistan province, similar to other less-developed regions of Iran, relies heavily on the proper functioning of the banking system to stimulate investment, support businesses, and enhance regional economic resilience. The economic environment of Kurdistan is marked by a combination of underinvestment, weak infrastructure, and limited access to formal credit, making the role of banks even more indispensable. Yet, the banking infrastructure in this region continues to grapple with limitations in terms of resource mobilization, credit disbursement, enforcement of regulations, and alignment with national economic policies. Addressing these challenges is crucial not only for the region's financial ecosystem but also for achieving broader goals such as reducing inequality, increasing provincial competitiveness, and ensuring financial inclusion. Given the above, there is a pressing need to systematically identify, classify, and analyze the challenges confronting the banking system in Kurdistan province. By doing so, policymakers, financial regulators, and bank managers can make informed decisions and adopt targeted interventions. This research thus aims to fill the gap by using a rigorous thematic analysis to extract insights from field experts directly involved in the banking and economic ecosystem of Kurdistan. Understanding these challenges can serve as a foundational step toward strengthening financial infrastructure and enabling sustainable provincial development.

Methodology

This study employed a qualitative research design using thematic analysis to explore the multifaceted challenges faced by the banking system in Kurdistan province. The research population consisted of experienced banking and economic experts actively engaged with or recognized by the Kurdistan provincial banking sector. Participants were selected through a stratified snowball sampling method, ensuring representation across various institutions and organizational roles. Data collection was carried out through semi-structured interviews that allowed respondents to elaborate on their perspectives freely, while also adhering to a consistent framework to ensure comparability. A total of 12 in-depth interviews were conducted until the point of data saturation was reached—meaning no new themes were emerging from the interviews. The interviews were transcribed and coded manually, and recurring themes were identified and categorized. The use of thematic analysis enabled the researchers to move beyond surface-level observations and to uncover patterns, relationships, and underlying causes of the problems identified by the participants. This method was particularly suitable for capturing the complex and context-specific nature of challenges in the provincial banking system, which may not be apparent through quantitative analysis alone.

Results and Discussion

Analysis of interview data revealed that the challenges faced by the banking system in Kurdistan province could be broadly categorized into three interrelated dimensions: economic, macroeconomic, and banking-specific.

Economic Challenges: These challenges relate primarily to the structure and function of the local economy and its interaction with banking institutions. Participants emphasized the lack of comprehensive data on how resources from private banks are allocated and utilized across the province. This opacity creates inefficiencies and hinders informed policy decisions. Additionally, there was a noticeable deficiency in the allocation of banking resources to productive sectors such as manufacturing, agriculture, and services, which are vital for employment and growth. Another issue is the weak implementation of policies mandating the transfer of large enterprise accounts from national to local banks—a policy intended to enhance provincial liquidity and credit access. Moreover, participants reported inadequate

dissemination of legal frameworks and support schemes that could help enterprises qualify for bank loans, resulting in missed opportunities for economic empowerment.

Macroeconomic Challenges: These challenges stem from national-level economic and fiscal policies that indirectly affect provincial banking performance. Experts pointed out the limited involvement of banks in financing economic enterprises and home-based businesses, both of which are crucial for inclusive growth. A persistent perception among stakeholders is that Kurdistan receives less favorable treatment in national budget allocations compared to other provinces. Additionally, high interest rates on bank deposits were cited as a double-edged sword—while they attract savings, they simultaneously discourage borrowing and productive investment. Another concern was the issuance of bank guarantees by certain banks without adequate scrutiny, leading to potential financial instability and credit risk.

Banking-Specific Challenges: These are internal to the banking institutions themselves. A significant issue is the high ratio of asset utilization to available financial resources, which limits banks' flexibility in responding to new loan applications or unforeseen economic needs. Many banks in the region lack sufficient liquidity to cover existing loan commitments, exacerbated by weak repayment structures. Respondents also pointed to the restrictive monetary policy of the central bank, which further limits lending capacity. In addition, a high rate of non-performing loans, especially from the agricultural sector, was identified as a persistent burden that undermines financial health and risk management capabilities.

Conclusion

The findings of this study underscore the urgent need for a multi-level strategy to address the banking challenges in Kurdistan province. On the economic front, there must be greater transparency and strategic alignment in how banking resources are allocated to productive sectors. Macroeconomic interventions should include equitable budget distribution, reform of interest rate policies, and stronger oversight on financial instruments such as guarantees. Within the banks themselves, operational reforms are needed to improve resource utilization, credit risk assessment, and liquidity management. Furthermore, regulatory bodies must ensure better enforcement of policies aimed at decentralizing financial power, such as requiring large firms to operate their accounts through provincial banks. Enhancing access to financial literacy and legal awareness for enterprises can also improve loan eligibility and repayment rates. Ultimately, improving the performance of the banking system in Kurdistan is not just a financial issue—it is a strategic imperative for regional development, social stability, and long-term economic resilience. The insights derived from this thematic analysis provide a grounded and actionable framework for policymakers and banking leaders to initiate reforms that are both locally relevant and nationally coordinated.

Acknowledgments

The authors wish to express their sincere appreciation to the banking and economic experts in Kurdistan province who generously contributed their time and insights to this research. Special thanks are extended to the interview participants whose perspectives were invaluable in shaping the findings of this study. The authors also acknowledge the support of local banking institutions for facilitating access to relevant data and contacts. This research would not have been possible without their cooperation and engagement.

Conflict of interest

The authors declare that there is no conflict of interest regarding the publication of this article. All analyses and interpretations presented are solely based on the research data and do not reflect the positions of any affiliated organizations or institutions.

تحلیل تم چالش‌های نظام بانکی در استان کردستان

پیمان امینی^۱، امیرمحمد حیدری^{۲*}، محمد نظری پور^۳

۱. استادیار، گروه حسابداری، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران
۲. کارشناسی ارشد حسابداری، گروه حسابداری، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران.
۳. دانشیار، گروه حسابداری، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه حضرت معصومه (س)، قم، ایران

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۰/۱۸

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۷/۲۲

چکیده

در نظام اقتصادی ایران، بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری نقش مهمی در رشد و توسعه اقتصادی دارند. بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری برای تحقق اهداف مهم مذکور با چالش‌ها و موانع متعددی روبرو هستند. براین اساس، هدف این پژوهش، شناسایی و ارزیابی چالش‌ها و موانع سیستم بانکی با روش تحلیل تم است. پژوهش حاضر با روش کیفی و با استفاده از روش تحلیل تم انجام شد. جامعه آماری پژوهش، خبرگان بانکی و اقتصادی استان کردستان است. داده‌ها از طریق مصاحبه نیمه‌ساختاریافته با خبرگان گردآوری شد و تا زمان دستیابی به اشباع نظری ادامه یافت. از روش نمونه‌گیری هدفمند طبقه‌ای و گلوله‌برفی برای انتخاب خبرگان استفاده شد. پس از برگزاری ۱۲ مصاحبه، اشباع نظری محرز شد. به اعتقاد خبرگان چالش‌های اصلی نظام بانکی در استان کردستان شامل سه بخش چالش‌های محیط اقتصادی استان، چالش‌های محیط کلان اقتصادی کشور و چالش‌های محیط بانکی استان است. برای رفع چالش‌های نظام بانکی استان کردستان، بهبود فضای کسب‌وکار استان، تخصیص منابع ملی بیشتر به بانک‌های استان و توجیه مدیران بانک‌های استان نسبت به اعطای تسهیلات بیشتر و آسان به بنگاه‌های اقتصادی ضروری است.

واژگان کلیدی: تحلیل تم، چالش‌های نظام بانکی، محیط اقتصادی، استان کردستان

طبقه‌بندی JEL: E02, E41, E51

* نویسنده مسئول: امیرمحمد حیدری آدرس رایانامه: heidariamir1377@gmail.com تلفن تماس: ۰۹۳۹۱۷۱۹۰۴۸

استناد به مقاله: امینی، پیمان، حیدری، امیرمحمد و نظری پور، محمد. (۱۴۰۴). تحلیل تم چالش‌های نظام بانکی در استان کردستان.

فصلنامه سیاست‌ها و تحقیقات اقتصادی، ۴(۱)، ۲۵-۵۲. DOI: 10.22034/jepr.2025.142311.1187

https://jepr.uok.ac.ir/article_63604.html?lang=fa

صفحه اصلی مقاله در سامانه نشریه:

۱. مقدمه

یکی از اهداف کلان اقتصادی کشور مبتنی بر برنامه هفتم پیشرفت، دستیابی به رشد و توسعه اقتصادی بلندمدت و پایدار است. در این خصوص، یکی از دغدغه‌های بخش تولیدی کشور تأمین مالی سهل، آسان، راحت و سریع است و بانک‌ها در جذب و تخصیص منابع اهمیت مضاعفی دارند (پروین و همکاران، ۱۳۹۳). از آنجا که بازار سرمایه در اقتصاد ایران به دلیل ضعف‌های ساختاری قادر به تأمین مالی واحدهای تجاری نمی‌باشد عمدتاً تأمین مالی بخش تولید توسط سیستم بانکی انجام می‌گیرد. حمایت از تولید همواره مورد توجه سیستم بانکی بوده است اما پیش نیاز حمایت از تولید، شناسایی چالش‌های سیستم بانکی می‌باشد. بانک‌ها با در اختیار داشتن بخش عمده‌ای از نقدینگی سطح جامعه، نقش بسیار مهم و حساسی در نظام اقتصادی کشور بر عهده دارند و در تنظیم روابط و مناسبات اقتصادی جامعه، تأثیر قابل توجهی دارند (آقایی و قلی‌زاده، ۱۳۹۵). همچنین، بانک‌ها و بازارهای سرمایه نقش برجسته‌ای در عملکرد بخش مالی جهانی و اقتصاد جهانی به‌ویژه از طریق تأمین منابع مالی برای شرکت‌ها ایفا می‌کنند (اربابیان و همکاران، ۱۴۰۳).

بانک‌ها به‌عنوان واسطه‌گران مالی، سپرده‌های مردم را جذب و در قالب انواع تسهیلات به متقاضیان پرداخت می‌نمایند. تا زمانی که اقتصاد در ثبات قرار دارد، میزان منابع و مصارف بانک‌ها و نرخ آن‌ها مشخص است (دهقان درست و همکاران، ۱۴۰۱). در همین راستا، بخش اصلی و عمده فعالیت‌های بانکی را در دو بخش تجهیز منابع و تخصیص منابع می‌توان بیان نمود و اگر یک بانک در بخش تأمین منابع و جمع‌آوری منابع موفق نباشد، نمی‌تواند در بخش مصارف بانکی عملکرد قابل قبولی داشته باشد (موسوی و منجذب، ۱۳۹۹). همچنین، دستیابی به کارایی در عرصه بانکداری نیازمند رصد و تحلیل دقیق و تحولات و روندهای حاکم بر صنعت بانکداری در این زمینه است که خود نیازمند داشتن اطلاعات و آگاهی کافی از محیط پیرامون است. به‌منظور موفقیت بانک‌ها در منابع و مصارف بانکی لازم است نسبت تسهیلات بانکی به سپرده بانکی رعایت گردد به‌نحوی که از لحاظ کمی، بانکی موفق تلقی می‌شود که بین ۸۰ تا ۸۵ درصد از منابع خود را به تسهیلات اعطایی اختصاص دهد و از لحاظ کیفی نیز به میزان پرداخت تسهیلات به واحدهای تولیدی، کیفیت بررسی و نظارت، تنوع جغرافیایی و بخشی، پوشش‌ها و ضمانت‌های مالی، ظرفیت‌های فنی و اعتباری می‌توان اشاره کرد (شهبازی‌غیائی و شوقی، ۱۴۰۲). اگر این نسبت کمتر از عدد یاد شده فوق باشد بدین معنی است که بانک میزان کمی از منابع قابل استفاده خود را صرف تسهیلات نموده است و برعکس اگر این نسبت بالاتر از میزان یاد شده باشد به این معنی است که بانک بیش از توان خود جهت پرداخت تسهیلات استفاده نموده و مجبور به استقراض از سایر بانک‌ها و بانک مرکزی شده است. در همین خصوص، باید توجه داشت که اعطای تسهیلات غیرمسئولانه پولی منجر به افزایش معوقات بانکی می‌گردد و از نخستین عوامل اصلی بحران‌های مالی می‌باشد (Schoenlebon, 2015).

افزایش روزافزون تقاضا برای دریافت تسهیلات بانکی و محدودیت جدی جهت پرداخت به متقاضیان سبب برنامه‌ریزی و سازماندهی در مؤسسات مالی و اعتباری و بانک‌ها به‌منظور تجهیز منابع و تخصیص بهینه منابع گردیده است (موسوی و منجذب، ۱۳۹۹). اما به دلیل سطح و میزان منابع بانکی در استان‌های کمتر برخوردار از قبیل کردستان، این امر منجر به ایجاد چالش‌های جدی برای اخذ تسهیلات توسط واحدهای تولیدی و سایر

متقاضیان گردیده است. در همین راستا، عدم تمرکز انتقال و تمرکز منابع بانکی واحدهای تولید، صنعتی و معدنی مستقر در بانک‌های استان کردستان در ایجاد این چالش تأثیرگذار است. لازم به ذکر است، یکی از نهادهای بسیار مهم و راهبردی اقتصادی مورد نیاز برای انجام فعالیت‌های اقتصادی در زمینه‌های مختلف وجود نهاده سرمایه است که می‌تواند در قالب تسهیلات و وام‌های بانکی خود را نشان دهد (باجلان و همکاران، ۱۴۰۳).

نحوه اجرای وظایف اصلی سیستم بانکی یعنی تجهیز و تخصیص منابع منجر به ضعف یا قوت نظام بانکی خواهد شد. در همین راستا؛ سرکانیان و همکاران (۱۴۰۲) معتقدند که فراهم نمودن اعتبار توسط بانک‌ها، در جلوگیری از کاهش رشد تولید ناخالص داخلی یا حمایت از بخش‌های مختلف اقتصادی، در بسیاری از کشورها انجام می‌گیرد. همان‌طور که مصارف نامطلوب و اندک سپرده‌ها سبب ایجاد مشکلات اقتصادی می‌گردد، بهینه نبودن تأمین مالی نیز مشکلات زیادی برای سیستم بانکی ایجاد کرده و در اقتصاد و جامعه اثرات نامطلوبی در پی خواهد داشت. سپرده‌های سرمایه‌گذاران در بانک‌های ایران، بیشترین سهم را در تأمین منابع بانک‌ها دارد و باوجود شرایط رقابتی میان بانک‌های دولتی، خصوصی و برخی مؤسسات مالی و اعتباری و شرایط اقتصادی حاکم بر کشور، بانک‌ها در تجهیز منابع با محدودیت‌هایی مواجه هستند (ابراهیمی و همکاران، ۱۴۰۲). عواملی مانند وجود نرخ‌های سپرده و تسهیلات نامتعارف و ناهمسان، رقابت بین مؤسسات مالی منجر به کاهش سپرده‌ها در برخی بانک‌ها و به‌ویژه بانک‌های دولتی و افزایش آن در برخی مؤسسات مالی می‌گردد. همچنین، وضعیت تورم و رکود اقتصادی منجر به انتقال منابع بانکی به سایر فرصت‌های سرمایه‌گذاری و کسب بازده‌های بالاتر از میزان نرخ سود بانکی گردیده است. اما زمانی که در اقتصاد ثبات وجود ندارد. در این حالت به نظر می‌رسد شناسایی چالش‌های سیستم بانکی اهمیت می‌یابد. آمار و اطلاعات موجود نشان می‌دهد که تأمین مالی واحدهای تجاری، بانک‌محور بوده است، یعنی تأمین مالی واحدهای تجاری عمدتاً از طریق اخذ تسهیلات از سیستم بانکی انجام می‌گیرد؛ به‌نحوی که در پایان سال ۱۴۰۲، میزان پرداخت اسمی تسهیلات نسبت به سال قبلی به میزان ۲۶/۶ درصد افزایش داشته است (بانک مرکزی، ۱۴۰۲). مبتنی بر آمار و اطلاعات بانک مرکزی (۱۴۰۳)، استان کردستان از لحاظ دستیابی به منابع بانکی در وضعیت مناسبی قرار ندارد و با دارا بودن ۰/۷ درصد از منابع بانکی کشور، در رتبه ۲۶ کشور قرار دارد و اقدام به پرداخت تسهیلات به متقاضیان، سرمایه‌گذاران و واحدهای تولیدی می‌نماید. از طرف دیگر، این استان با ۴۸۰۹۸۰ میلیارد ریال تسهیلات پرداختی جاری و غیرجاری در رتبه ۲۲ قرار دارد (بانک مرکزی، ۱۴۰۲). به عبارت دیگر، نظام بانکی در استان کردستان با ۹۲ درصد تأمین مالی واحدهای تولیدی، تجاری و صنعتی را بر عهده دارد و معوقات بانکی نیز در سال ۱۴۰۲ نسبت به سال ۱۴۰۱ رشد ۵۹ درصدی داشته و همین امر مشکلاتی را در نظام بانکی استان ایجاد کرده است (شورای هماهنگی بانک‌های استان کردستان، ۱۴۰۳).

باتوجه به آنچه بیان شد، شناسایی آن دسته از چالش‌های سیستم بانکی در استان کردستان که ممکن است به صورت کامل از طرف بانک‌ها رعایت نشوند و دیدگاه مدیران و صاحب‌نظران بانکی در خصوص چالش‌های موجود و همچنین ارائه راهکار جهت برطرف نمودن این چالش‌ها در سیستم بانکی استان کردستان، سبب مشخص شدن چالش‌های فنی سیستم بانکی و راهکارهای موجود از خروجی‌های پژوهش حاضر هستند.

براین اساس، بررسی ابعاد مختلف نظام بانکی و نظارت بر این ابعاد عملکردی، می‌تواند در جلوگیری از بروز وقایع مخرب کمک نماید و در صورت بروز بحران، امکان مقابله با آن را تسهیل نماید (راعی و همکاران، ۱۳۹۷). به‌منظور دستیابی به اهداف برنامه هفتم پیشرفت و قانون عملیات بانکی بدون ربا در سیستم بانکی استان کردستان می‌بایست در راستای رفع چالش‌های فنی شناسایی شده در این پژوهش از طرف بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری در استان کردستان اقدامات اثربخش و سازنده انجام شود.

۲. ادبیات پژوهش

۲-۱. مبانی نظری

بخش واقعی اقتصاد، ظرفیت محدود و مشخصی برای تولید دارد و برای توسعه و گسترش فعالیت‌های آن به سرمایه‌گذاری‌های جدید نیاز است. بخش مالی اقتصاد، منابع مالی لازم برای سرمایه‌گذاری و به‌تبع آن توسعه‌بخش واقعی را فراهم می‌کند. همچنین، این بخش تولید و توزیع محصولات و خدمات در بازارهای واقعی اقتصاد را تسهیل می‌کند و سیستم مالی باید بتواند منابع لازم را به طور هماهنگ و یکنواخت برای تمامی بخش‌های اقتصاد تجهیز کند تا همه بخش‌ها به‌صورت متوازن رشد کنند (طاهرپور و همکاران، ۱۳۹۷). سرمایه‌گذاری‌های جدید ادامه فعالیت و توسعه‌بخش واقعی اقتصاد را فراهم می‌کند. در همین راستا، در مباحث حول محور بانک‌ها از گذشته بحث‌هایی در خصوص مکمل بودن یا جانشینی بازار سرمایه و نظام بانکی و یا برتری یکی از دو گزینه نسبت به دیگری وجود داشته است. در همین خصوص، برخی از پژوهشگران مانند بوید و پرسکات^۱ (۱۹۸۶) با انتقاد از عملکرد بانک‌ها در بر طرف نمودن اصطکاک اطلاعاتی و شفاف نمودن بازار و به سبب آن بهبود در تخصیص منابع بانکی، بازار سرمایه را مناسب می‌دانند. در مقابل، برخی بانک را به‌عنوان یک ابداع و اختراع بشر در عصر جدید می‌دانند و معتقدند مانند سایر اختراعات در معرض طیفی از کارکردها قرار دارد و می‌تواند مثل یک بنگاه که از صرفه و زیان خود مراقبت می‌کند و به‌عنوان یک نهاد اجتماعی با ارائه کارکردی صحیح در پیشرفت و اعتلای جامعه نقش ایفا نماید و با رعایت نمودن قواعد بازی اجتماعی صلاح کشور و به‌ویژه اقتصاد را تأمین نماید (شاکری، ۱۳۹۵). علاوه‌بر آن، در شرایط بحران مالی و اقتصادی، تسهیلات و وام‌های بانکی، یکی از منابع افزایش عرضه پول، به‌منظور غلبه بر بحران‌های یاد شده است (Padimi et al., 2022). همچنین، گروهی دیگر مانند بوید و اسمیت^۲ (۱۹۹۸) بازار سرمایه و بازار بانکی را به‌عنوان اجزاء و ارائه‌های یک نظام مالی می‌دانند و معتقدند ضرورتی به انتخاب یکی از این ابزارها وجود ندارد. به بیانی دیگر، این بازارها به‌عنوان دو جزء نظام مالی به‌صورت مکمل با یکدیگر در فرایند رشد و توسعه اقتصادی عمل می‌کنند و در همین خصوص لازم است نظام بانک‌محور و بازارمحور به‌عنوان جانشین مدنظر قرار نگیرند. در بانک‌ها یکی از موضوعات مهم و جدی در حال حاضر، تجهیز منابع بانکی است. عوامل مؤثر بر تجهیز منابع بانکی شامل دو گروه؛ عوامل قابل کنترل مدیریت یا درون‌سازمانی و عوامل غیرقابل کنترل مدیریت یا برون‌سازمانی هستند.

1. Boyd & prescott

2. Boyd & Smith

عوامل درون‌سازمانی را می‌توان در چهار گروه کلی؛ عوامل خدماتی، مالی، ارتباطی و انسانی و فیزیکی قرارداد که البته هر کدام دارای زیرشاخه‌هایی هستند. عوامل برون‌سازمانی شامل عواملی از قبیل نرخ تورم، درآمد ملی، سیاست‌های بانک مرکزی، فعالیت رقبا و فعالیت سایر بازارها هستند (فدایی و اسماعیلی، ۱۳۹۵). در همین راستا، در بازار رقابت کنونی که با خصوصی شدن تعدادی از بانک‌های دولتی همراه است، بانک‌ها هرچه سریع‌تر باید برای جذب منابع از یک‌طرف و حفظ مشتریان خویش از طرف دیگر، چاره‌اندیشی نمایند. باید توجه داشت که در زمان‌های وجود استرس و فشار بر بازار، نقدینگی یک بانک اگر تنهایی دچار مشکل شود، ممکن است در نهایت منجر به آسیب‌پذیری و شکنندگی کل سیستم بانکی شود (سلگی و علیزاده، ۱۳۹۹). یک شوک وارده بر یک بانک فوراً از طریق ارتباط بین بانک‌ها و به‌خصوص اقلام ترازنامه‌ای آن‌ها به یکدیگر منتقل می‌شود و موفقیت در جذب منابع مالی در فعالیت‌های بانک‌ها می‌تواند عاملی برای موفقیت در سایر زمینه‌ها باشد. باتوجه به وظیفه نظام بانکی در تجهیز منابع مالی و تخصیص بهینه آن در سیستم اقتصادی، هرچه نظام بانکی در تجهیز منابع مالی و تخصیص آن در فضای رقابتی و به‌صورت کاراتری عمل نماید، می‌توان شاهد کاهش هزینه‌های تولید و بهبود امر تولید و اشتغال و رشد اقتصادی بود؛ در غیر این صورت، عدم کارایی نظام بانکی در تجهیز و تخصیص بهینه منابع مالی منجر به اتلاف منابع و دامن‌زدن به رکود اقتصادی می‌گردد (فدایی و اسماعیلی، ۱۳۹۵).

مقصود از ناترازی این است که ارزش واقعی مجموع دارایی‌های نظام بانکی از مجموع تعهدات بانک‌ها به سپرده‌گذاران کمتر است. بر اساس تعریف کمیته استانداردهای حسابداری مالی ارزش دارایی‌های مالی بانک بر اساس جریان نقد ورودی تعدیل شده آن دارایی محاسبه می‌شود؛ بنابراین، مفهوم اینکه ارزش دارایی‌های یک بانک کمتر از میزان سپرده‌های آن بانک است، این است که دارایی‌های بانک جریان نقد ورودی برای بانک تولید نمی‌کنند. ارزش دارایی‌های مالی باید متناظر با جریان نقدی که تولید می‌کنند تعدیل شود. اگر جریان نقد یک دارایی مالی افت کند، اما ارزش دارایی در صورت‌های مالی بانک به‌صورت متناسب کاهش نیابد، یا زیان حاصل از کاهش ارزش دارایی‌ها جبران نشود، ناترازی رخ می‌دهد (چنارانی و همکاران، ۱۴۰۲). این موضوع در نظام بانکی استان کردستان نیز مشاهده می‌شود.

یکی دیگر از چالش‌های سیستم بانکی در سطح ملی و به‌تبع آن در استان کردستان، افزایش روزافزون مطالبات غیرجاری یا معوق و عدم شناسایی کامل زیان اعتباری موردانتظار یا هزینه مطالبات مشکوک‌الوصول برای این اقلام است و همین امر سبب پرداخت غیرکارشناسی تسهیلات گردیده است (دلدار و همکاران، ۱۴۰۱). مشاهده میزان مطالبات معوق سیستم بانکی نشان می‌دهد که در دهه اخیر به استثنای سال ۱۳۹۴، نسبت مطالبات معوق به مجموع تسهیلات پرداختی روند صعودی داشته است و در عمده سال‌های مورد اشاره بیش از ۱۰ درصد بوده است (بانک مرکزی، ۱۴۰۲)؛ در حالی که این میزان طبق استانداردهای بانکی بین‌المللی، معوقات بالای ۵ درصد به‌عنوان ریسک پرخطر شناخته می‌شود. در این رابطه، بالا بودن ذخایر بانک‌ها و تسهیلات اعطایی غیرجاری که مشتمل بر سر رسید گذشته، معوق، مشکوک‌الوصول و سوخت شده می‌باشد نشان دهنده این است که سیستم بانکی از ابزارهای مدیریت ریسک به‌خوبی استفاده نکرده است (عربی و شاه‌جمالی، ۱۳۹۸).

به بیانی دیگر، در بانک‌ها، مدیریت و اعتبارسنجی مشتریان از موضوعات حیاتی است که برای حفظ امنیت مالی و پایداری بانکی اهمیت دارد (احمدی کوشا و همکاران، ۱۴۰۳). مبتنی بر آمار بانک مرکزی در اسفند (۱۴۰۲) که استان کردستان با ۱۱/۷ درصد در ردیف دوم بیشترین نسبت تعداد چک‌های برگشتی به کل چک‌های مبادله‌ای در کشور قرار دارد؛ لازم است بانک‌ها از سیستم اعتبارسنجی جهت اعطای هدفمند چک‌های بانکی استفاده نمایند. بالا بودن نسبت مطالبات معوق به تسهیلات پرداختی ناشی از شرایط نامناسب اقتصادی، نبود انضباط مالی، کاهش سود تسهیلات بانکی، افزایش سقف تسهیلات تکلیفی، تحریم‌های بین‌المللی، نبود سیستم‌های اعتبار سنجی به روز و تثبیت نرخ سود بانکی به صورت دستوری می‌باشد (سلامی و انسان، ۱۳۹۷).

بر مبنای قوانین برنامه پنج‌ساله توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و تبصره‌های قوانین بودجه سنواتی، احکام مختلف پولی و اعتباری به صورت مستقیم در فرایند تخصیص منابع اعتباری و خالص جریان منابع و مصارف سیستم بانکی اقتصاد تأثیرگذار است. در همین زمینه، تسهیلات تکلیفی مربوط به بخش‌های مختلف اقتصادی (کشاورزی، آب، صادرات، مسکن)، اقشار خاص (افراد تحت پوشش بهزیستی، زنان سرپرست خانوار، ازدواج جوانان)، بلایای طبیعی (سیل، خشکسالی، زلزله)، امور خاص (خرید تضمینی محصولات زراعی، نوسازی بافت فرسوده شهری و روستایی، تسهیلات خوداشتغالی) با نرخ‌های سود ترجیحی، تکالیف ناظر بر استمهال مکرر تسهیلات تکلیفی، بخشش جرایم تأخیر باز پرداخت و الزام بانک‌ها به عدم تعدیل تعهدات ارزی مشتریان متناسب با تغییرات ادواری نرخ‌های برابری اسعار، به صورت مستقیم خالص جریان منابع و مصارف (نقدی و تعهدی) سیستم بانکی را دچار کسری مقطعی نموده است و همین موارد سبب تضعیف ظرفیت بالفعل وام‌دهی سیستم بانکی گردیده است. تسهیلات تکلیفی سیستم بانکی در سه حوزه ازدواج، فرزندآوری و اشتغال‌زایی پرداخت می‌شود (مرکز پژوهش‌های مجلس، ۱۴۰۳) و بانک‌ها با توجه به بخش‌نامه‌های موجود مکلف به پرداخت این تسهیلات به متقاضیان دارای معرفی‌نامه از مراجع ذی‌ربط هستند (سعیدی، ۱۳۸۸). این تسهیلات در شرایط فعلی سیستم بانکی که دارای منابع اندک هستند و تعداد بالای متقاضیان این تسهیلات و به‌ویژه تسهیلات ازدواج و فرزندآوری با سرعت کندی پرداخت می‌شود و همین امر موجب نارضایتی از سیستم بانکی گردیده است. به بیانی دیگر، مهم‌ترین عامل عدم پرداخت کامل تسهیلات تکلیفی، عدم تکافوی منابع قرض‌الحسنه سیستم بانکی برای پرداخت تسهیلات است (مرکز پژوهش‌های مجلس، ۱۴۰۳).

بانک‌ها در مدیریت و تدارک پرداخت تسهیلات و هدایت آن به سمت فعالیت‌های مولد تولیدی و صنعتی، کشاورزی و خدمات و سرمایه‌گذاری نقش مهمی بر عهده دارند و بخش صنعت به لحاظ اهمیت فراوانی که در رشد و توسعه اقتصادی دارد؛ همواره در اولویت قرار دارد. علاوه بر بخش صنعت، بخش کشاورزی نیز در روند توسعه کشور، نقش محوری دارد و بانک‌ها جهت تداوم تولید و سرمایه‌گذاری تولیدکنندگان و تأمین هزینه‌های سنگین تدارک مواد اولیه، بسط عدالت سرزمینی، حمایت از اشتغال پایدار، ارتقای زنجیره‌های ارزش کشور، ارتقای بهره‌وری، افزایش رقابت‌پذیری، بهبود تعادل‌های منطقه‌ای نقش مهمی بر عهده دارند (آقابابا و همکاران، ۱۳۹۹؛ مرکز پژوهش‌های مجلس، ۱۴۰۳).

همان‌طور که پیداست بانک‌ها در محیط اقتصادی استان کردستان به دلیل حضور کم‌رنگ واحدهای تجاری و فعالان در بازار سرمایه، درآمد سرانه اندک و غیره همانند شمشیر دو لبه نقش ایفا می‌کنند که همین امر فرصت‌های متعدد و قابل توجهی ایجاد می‌کند. اما چالش‌هایی نیز وجود دارد که این فرصت‌ها را به تهدید تبدیل می‌کند. از طرف دیگر، در این خصوص، لازم است که احتیاط و بررسی‌های لازم صورت گیرد و باتوجه به محیط سیاسی، اقتصادی و فرهنگی تدابیر خاص اتخاذ شود.

۲-۱-۱. روند پرداخت تسهیلات شبکه بانکی طی سال‌های مختلف

روند پرداخت تسهیلات شبکه بانکی مؤید آن است که وضعیت قابل قبولی در حوزه بانکی در استان کردستان وجود ندارد. به صورتی که بر اساس گزارش بانک مرکزی (۱۴۰۲) در خصوص مجموع مانده تسهیلات و سپرده‌های ریالی و ارزی بانک‌ها و مؤسسات اعتباری استان کردستان شرایط مناسبی ندارد و این وضعیت سبب عدم دستیابی به رشد و توسعه اقتصادی در استان کردستان می‌گردد. در جدول (۱) مانده تسهیلات و سپرده‌های ریالی و ارزی بانک‌ها و مؤسسات اعتباری استان کردستان و کشور طی ۵ سال اخیر ذکر گردیده است. مجموع سپرده‌های شبکه بانکی در استان کردستان در سال ۱۴۰۲، ۵۳۷۱۱۷ میلیارد ریال است و کل سپرده‌های سیستم بانکی در کشور ۸۲۹۷۳۹۹۶ میلیارد ریال است. به نحوی که میزان سپرده‌های شبکه بانکی استان کردستان ۰/۶۷ درصد کشور است و یکی از مهم‌ترین و اصلی‌ترین دلایل کمبود منابع بانکی، عدم استقرار دریافت و پرداخت‌های بانکی شرکت‌ها، مؤسسات تولیدی، معدنی و صنعتی مستقر در استان کردستان در بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری استان است. تسهیلات پرداختی استان کردستان نیز ۴۸۰۹۸۰ میلیارد ریال است و این میزان برای کل کشور ۷۰۶۸۲۳۲۷ میلیارد ریال بود. به عبارتی، مجموع تسهیلات پرداختی استان کردستان در سال ۱۴۰۲ معادل ۰/۶۸ درصد از تسهیلات پرداختی کل کشور بوده است. در خصوص نسبت منابع به مصارف نیز بانک‌های استان کردستان با ۸۹/۵ درصد اقدام به انجام تجهیز منابع و پرداخت تسهیلات می‌نمایند و باتوجه به مقررات جاری بانک مرکزی که بانک‌ها و مؤسسات اعتباری موظف به پرداخت تسهیلات به میزان ۸۵ درصد منابع خود هستند، شبکه بانکی استان کردستان ۴/۵ درصد بیشتر نسبت به منابع، مصارف داشته است و این از نظر مقررات بانکی و تصمیمات کشوری اقدامی نادرست و نامعقول است؛ اما از نظر استانی اقدامی مثبت و در جهت رفع نیازهای واحدهای تولیدی است.

جدول ۱: مانده تسهیلات و سپرده‌های ریالی و ارزی بانک‌ها و مؤسسات اعتباری

برای استان کردستان و کل کشور طی سال ۱۳۹۸ تا ۱۴۰۲

نوع تسهیلات	نمونه	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۲
سپرده‌ها پس از کسر سپرده قانونی	کردستان	۱۴۳۹۶۳	۲۰۵۲۳۹	۲۸۹۵۴۲	۳۹۹۱۰۴	۵۳۷۱۱۷
	کل کشور	۲۴۸۳۱۰۸۱	۳۴۸۲۴۰۳۵	۴۹۷۵۴۱۴۰	۶۵۶۰۳۲۷۳	۸۲۹۷۳۹۹۶
تسهیلات جاری و غیرجاری	کردستان	۱۰۵۰۴۱	۱۵۶۹۰۸	۲۴۰۱۰۱	۳۵۸۸۱۷	۴۸۰۹۸۰
	کل کشور	۱۹۳۵۵۷۹۳	۲۷۹۲۲۶۹۳	۴۱۴۱۸۲۴۳	۵۵۸۳۳۱۴۲	۷۰۶۸۲۳۲۷

منبع: بانک مرکزی (۱۴۰۲)

۲-۱-۲. روند پرداخت تسهیلات شبکه بانکی به تفکیک بخش‌های مختلف

بررسی روند پرداخت تسهیلات توسط شبکه بانکی در استان کردستان در سال ۱۴۰۲ نشان می‌دهد که بانک‌های استان بیش از ۹ هزار میلیارد تومان به بخش کشاورزی، بیش از ۳ هزار میلیارد تومان به بخش صنعت و معدن، بیش از ۸ هزار میلیارد تومان به بخش مسکن و ساختمان و بیش از ۳۱ هزار میلیارد تومان به بخش خدمات و بازرگانی تسهیلات پرداخت کرده‌اند و این میزان سبب رفع نیاز تولیدکنندگان و فعالان اقتصادی استان گردیده است (شورای هماهنگی بانک‌های استان کردستان، ۱۴۰۲). در جدول (۲) روند پرداخت تسهیلات توسط شبکه بانکی استان کردستان طی سال‌های ۱۳۹۸ تا ۱۴۰۲ به تفکیک بخش‌های مختلف ارائه گردیده است.

مبتنی بر جدول (۲)، روند پرداخت تسهیلات سال ۱۴۰۲ به سال ۱۳۹۸ رشد ۳۵۴ درصد را نشان می‌دهد و بیشترین میزان پرداخت تسهیلات نیز در بخش خدمات و بازرگانی با ۵۴۷ درصد است. پس از بخش خدمات و بازرگانی، بخش‌های کشاورزی، صنعت و معدن و مسکن و ساختمان بیشترین میزان پرداخت تسهیلات را به خود اختصاص داده‌اند. طی سال‌های ۱۳۹۸ تا ۱۴۰۲ بیشترین میزان پرداخت تسهیلات در بخش خدمات و بازرگانی بوده است و سایر بخش‌ها با فاصله قابل توجهی روبه‌رو بوده‌اند. با عنایت به مطالب بیان شده، پژوهش حاضر با استفاده از دیدگاه خبرگان و صاحب‌نظران بانکی نسبت به شناسایی و ارزیابی چالش‌ها و موانع سیستم بانکی در استان کردستان با استفاده از تحلیل تم می‌پردازد و همچنین، شناسایی عواملی که سبب کاهش کارایی سیستم بانکی در استان کردستان می‌گردد، از سایر خروجی‌های پژوهش حاضر است.

جدول ۲: روند پرداخت تسهیلات شبکه بانکی استان کردستان به تفکیک بخش‌های مختلف

سال	کشاورزی	صنعت و معدن	مسکن و ساختمان	خدمات و بازرگانی	کل تسهیلات
۱۳۹۸/۱۲/۲۹	۲۴۸۴۳۹۲۹	۹۶۶۷۹۴۱	۳۲۶۰۷۷۵۹	۴۸۵۴۲۶۵۸	۱۱۵۷۲۵۲۸۷
۱۳۹۹/۱۲/۲۹	۳۵۵۱۵۷۶۵	۱۴۰۶۳۹۵۴	۳۴۹۹۷۰۹۸	۸۸۲۷۵۸۳۳	۱۷۲۸۵۲۶۵۱
۱۴۰۰/۱۲/۲۹	۴۸۵۵۵۶۰۹	۲۲۵۴۵۷۰۲	۴۴۰۰۴۳۰۵	۱۵۲۴۵۷۶۲۷	۲۶۷۵۶۳۲۴۳
۱۴۰۱/۱۲/۲۹	۷۷۳۴۵۵۸۰	۳۱۱۰۵۷۷۶	۶۳۴۳۰۴۰۵	۲۲۴۴۶۶۶۵۹	۳۹۶۵۲۸۴۲۰
۱۴۰۲/۱۲/۲۹	۹۳۹۸۵۳۰۳	۳۰۶۳۶۸۳۵	۸۷۱۵۱۸۹۹	۳۱۴۴۸۶۷۶۶	۵۲۶۲۶۰۸۰۳

منبع: شورای هماهنگی بانک‌های استان کردستان (۱۴۰۲)

۲-۲. پیشینه پژوهش

۲-۲-۱. مطالعات داخلی

حبیبی و همکاران (۱۴۰۳) در پژوهشی با عنوان بررسی عوامل مؤثر بر ثبات مالی بانک‌ها: شواهدی از شاخص نسبت خالص تأمین مالی پایدار دریافتند که افزایش ریسک نقدینگی و اعتباری تأثیر منفی و معناداری بر ثبات مالی دارند و اقدامات سیاست‌گذاران حوزه بانکی زمانی که به‌صورت همزمان این دو ریسک افزایش می‌یابد اگرچه ثبات مالی را تا حدودی بهبود می‌بخشد اما کافی نیست؛ زیرا تأثیر منفی ریسک نقدینگی همواره غالب است. همچنین، افزایش اندازه بانک، سودآوری و رشد تسهیلات تأثیر مثبت و منفی‌داری بر ثبات مالی بانک‌ها دارد.

چنارانی و همکاران (۱۴۰۲) در پژوهشی اثر بحران بانکی بر متغیرهای کلان اقتصادی در چارچوب مدل تعادل عمومی پویای تصادفی را بررسی نمودند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که در صورت وجود بحران و ناترازی بانکی، افت شدید در رشد اقتصادی و افزایش نوسانات اقتصادی رخ می‌دهد و کاهش تشکیل سرمایه، افزایش تورم، افزایش هزینه حقوق و دستمزد و هزینه سرمایه سبب افت رشد اقتصادی می‌گردد.

ابراهیمی و همکاران (۱۴۰۲) به شناسایی و رتبه‌بندی عوامل مؤثر بر تجهیز منابع بانک‌ها با تأکید بر بانک تجارت استان زنجان پرداخته‌اند. در این پژوهش از ابزار پرسشنامه محقق ساخته برای جمع‌آوری داده‌ها استفاده شده است و با استفاده از مدل‌سازی معادلات ساختاری و انجام تحلیل عاملی، استخراج شده است. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که مجموعه عوامل برون‌سازمانی و درون‌سازمانی بر تجهیز منابع بانک تأثیرگذار است.

سیلیسپور و همکاران (۱۴۰۲) به تحلیل استراتژیک بحران نظام بانکی ایران به کمک رویکرد نظریه بازی‌ها پرداختند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که اهمیت درک تعاملات متقابل ذی‌نفعان در مدیریت بانکی تأکید دارد و راهکارهایی برای کاهش ریسک و بهبود بانکی ارائه گردیده است. همچنین اهمیت انطباق استراتژی‌های نهادهای مالی و سیاست‌گذاران با شرایط متغیر برای مدیریت مؤثر بحران بانکی، اقدامات نجات مالی دولت و بانک مرکزی، تغییر نگرش مالیات‌دهندگان، انطباق استراتژی‌های سرمایه‌گذاران و تمایل مشتریان به گزینه‌های جایگزین و تعدیل ترجیحات بازیگران و مداخله فعالانه سیاست‌گذاران برای تحقق وضعیت مطلوب از دیگر نتایج پژوهش مذکور است.

در پژوهشی دیگر وزیری و همکاران (۱۴۰۲) به بررسی اثر تسهیلات تکلیفی بر تورم در اقتصاد ایران با استفاده از مدل VAR پرداختند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که یک درصد افزایش در نرخ تسهیلات تکلیفی اعطایی، شاخص قیمت مصرف‌کننده را به میزان ۰/۴ درصد افزایش می‌دهد و افزایش یک درصدی نرخ بهره اسمی منجر به افزایش ۱/۲۵ درصدی شاخص قیمت مصرف‌کننده می‌گردد. از دیگر نتایج این پژوهش این است که اثر شوک آبی نرخ تسهیلات تکلیفی اعطایی بر شاخص قیمت مصرف‌کننده و نرخ بهره اسمی معنادار نمی‌باشد و پیشنهاد می‌شود که سیاست اعطای تسهیلات تکلیفی با سایر سیاست‌های موجود از جمله کالابریج و حواله خرید در حوزه حمایت از خانوار ضعیف و تأمین مالی زنجیره‌ای در افزایش تولید جایگزین گردد.

لشگری زهره و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهشی به استراتژی بانک‌ها برای اعطای تسهیلات به مشتریان پرداختند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که با افزایش یا کاهش اعتماد بین بانک و مشتریان و یا رفتار فرصت‌طلبانه برخی از مشتریان، بانک‌ها می‌توانند در اعطای تسهیلات به مشتریان به‌صورت موفق‌تری عمل نمایند و به‌تبع آن سودآوری بانک نیز افزایش یابد.

اثر تسهیلات بانکی بر رشد ارزش افزوده صنعت، خدمات، کشاورزی، ساختمان و مسکن عنوان پژوهشی است که توسط فتحی آقابابا و همکاران (۱۳۹۹) انجام شده است. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که تسهیلات اعطایی غیر تکلیفی و تکلیفی تأثیر مثبت و معناداری بر ارزش افزوده بخش‌های اقتصاد ایران دارد و سهم تسهیلات اعطایی به بخش‌های خدمات، صنعت و معدن، ساختمان، مسکن و کشاورزی به ترتیب، بیشترین تأثیر را بر ارزش افزوده دارد.

آهنج و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهش خود با عنوان «شناسایی عوامل درون‌سازمانی مؤثر بر جذب سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار و ارائه راهکارهای مناسب بانک پاسارگاد استان قم» با استفاده از روش توصیفی - پیمایشی و دیدگاه ۱۹۶ نفر از مشتریان بانک پاسارگاد استان قم نشان داده‌اند که به ترتیب سود پرداختی، تنوع خدمات، مهارت کارکنان، تبلیغات و تعدد شعب در تجهیز منابع سپرده‌های سرمایه‌گذاری مدت‌دار بانک مؤثر است.

۲-۲-۲. مطالعات خارجی

هوینه و یوبلمسر^۱ (۲۰۲۴) در پژوهشی دریافته‌اند که گنجاندن شاخص‌های سیاسی به طور قابل‌توجهی عملکرد پیش‌بینی مدل هشدار اولیه بحران‌های بانکی را بهبود می‌بخشد. همچنین، محیط سیاسی می‌تواند بر ثبات یک سیستم بانکی تأثیر بگذارد و سیستم‌های نهادی قدیمی و سیستم‌های انتخاباتی کثرت (در مقایسه با سیستم‌های نمایندگی تناسبی) با احتمال کمتری از بحران‌ها مرتبط هستند.

بلوچی و همکاران^۲ (۲۰۲۳) در پژوهشی با عنوان مالیات بدهی، ریسک و هزینه بحران‌های بانکی به این نتیجه رسیدند که بانک‌ها با افزایش حقوق صاحبان سهام در کوتاه‌مدت و وزن ریسک دارایی‌ها به اجرای مالیات بر بدهی پاسخ دادند. همچنین، این اقدام سبب کاهش مالیات بدهی ریسک در بخش بانکی می‌گردد و بنابراین، می‌تواند هزینه بحران‌ها را کاهش دهد.

در پژوهشی اری و همکاران^۳ (۲۰۲۱) به پویایی مطالبات غیرجاری از سال ۱۹۹۰ میلادی ۹۲ بحران بانکی را بررسی نمودند. نتایج نشان می‌دهد شباهت‌هایی را در بین بحران‌ها در ایجاد مطالبات غیرجاری نشان می‌دهد درحالی‌که ناهمگونی زیادی را در سرعت حل‌وفصل آن دارند. همچنین، مطالبات غیرجاری‌های بالا و حل نشده سبب تعمیق رکودهای پس از بحران می‌گردد.

بلاتنر و همکاران^۴ (۲۰۲۱) بررسی می‌کنند که چگونه وام‌دهی به هر شوک در سه رویداد مهم بحران بدهی‌های دولتی اروپا - تجدید ساختار بدهی یونان (PSI)^۵، معاملات پولی مستقیم (OMT)^۶ و تسهیل کمی (QE)^۷ واکنش نشان می‌دهد. نتایج نشان می‌دهد که بانک‌های با کارایی ضعیف از لحاظ بانکداری در بانک‌های پرتغال در هنگام بحران مالی تمایل دارند تا با گزارشگری نادرست سبب هدایت زیان اعتباری به اعتبارات و تسهیلات بانکی به اشخاص و شرکت‌های مرتبط شود و این امر سبب افت بهره‌وری تولید این کشور شده است.

هان و همکاران^۸ (۲۰۲۰) در پژوهشی با عنوان آیا ریسک موجود در ترازنامه بانک‌ها، بحران‌های بانکی را پیش‌بینی می‌کند؟ برای کشورهای در حال توسعه دریافتند که سطوح پایین دارایی‌های نقد و بدهی‌های داخلی، سطوح بالای بدهی‌های خارجی و افزایش اهرم مالی بالا از شاخص‌های اصلی و جدی بحران‌های بانکی می‌باشند.

1. Huynh & Uebelmesser

2. Bellucci et al.

3. Ari et al.

4. Blattner et al.

5. The European Sovereign Debt Crisis - The Greek Debt Restructuring

6. Outright Monetary Transactions

7. Quantitative Easing

8. Haan et al.

۳. روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر به لحاظ هدف، پژوهشی کاربردی و به لحاظ ماهیت از نوع کیفی است. این پژوهش از بعد قلمرو زمانی، از نوع مقطعی بوده و در نیمه نخست سال ۱۴۰۳ اجرا شده است. جامعه آماری پژوهش متشکل از دو گروه مختلف همگن از خبرگان بانکی استان کردستان می‌باشد. گروه نخست، اعضای هیئت خبرگان بانکی و اقتصادی استان کردستان می‌باشند. این گروه از خبرگان در زمره افراد مورد تأیید رئیس کل بانک مرکزی و به‌منظور بررسی دلایل و مستندات بانک‌ها برای استنکاف از پرداخت تسهیلات مورد نظر کارگروه تسهیل و رفع موانع تولید استان کردستان قرار می‌گیرند. گروه دوم، مدیران بانک‌های دولتی و خصوصی استان کردستان هستند که بخش عمده‌ای عملیات بانکی استان کردستان در این بانک‌ها انجام می‌شود. به‌منظور انتخاب خبرگان از روش نمونه‌گیری «هدفمند طبقه‌ای^۱» و روش نمونه‌گیری «گلوله برفی یا زنجیره‌ای^۲» استفاده شده است. از روش نمونه‌گیری گلوله برفی به نحوی استفاده شد که فقط افراد مطلع به‌عنوان خبره بانکی در مطالعه مشارکت داشته باشند؛ به بیانی دیگر، ابتدا تعدادی از اشخاص صاحب‌نظر و دارای تحصیلات و تجربه کافی مرتبط با موضوع، انتخاب گردیدند و در پایان مصاحبه از آن‌ها درخواست شد که سایر افراد مطلع و صاحب‌نظر در خصوص موضوع پژوهش را معرفی نمایند. درخصوص کفایت افراد مصاحبه‌شوند، رسیدن به حداکثر اطلاعات در مورد پدیده مورد بررسی یا اشباع^۳ به‌عنوان نقطه پایان در نظر گرفته شده است؛ این اتفاق زمانی رخ می‌دهد که داده بیشتری که سبب توسعه، تعدیل بزرگ شدن و اضافه شدن به تئوری فعلی گردد به پژوهش ورود نکند (Grady, 1998). این پژوهش با ۱۲ مصاحبه به اشباع نظری رسیده است و خبرگان بانکی باید حداقل یکی از معیارهای خبرگی به شرح ذیل را داشته باشند: الف: داشتن سوابق علمی، آموزشی، مطالعات پژوهشی و تألیفات اعم از مقاله در زمینه بانکی، ب: داشتن سابقه تدریس در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش حرفه‌ای در زمینه بانکی و ج: داشتن تجربه عملی حرفه‌ای و مستقیم در عرصه بانکی. پس از آن، مصاحبه انجام شد. پس از انجام مصاحبه‌ها، از تحلیل تم^۴ برای تجزیه و تحلیل یافته‌ها استفاده شد.

از رایج‌ترین روش‌ها برای تحلیل داده‌ها، تحلیل تم است (Braun & Clark, 2006). این روش برای تعیین تحلیل و بیان الگوها یا تم‌های موجود درون داده‌ها کاربرد دارد و داده‌ها را در قالب جزئیات توصیف و تبیین می‌نماید؛ درحالی‌که می‌تواند سایر جنبه‌های مختلف موضوع پژوهش را نیز تفسیر نماید. تحلیل مضمون یا تم از نوع تحلیل محتوای کیفی محسوب می‌شود و با تحلیل محتوا از نوع کمی در روش کار و منطق تحلیل تفاوت دارد. در تحلیل محتوای کمی محقق به دنبال این موضوع است که چه کلمات، مضامین و نمادهایی بیش از همه و به چه تعداد تکرار می‌شود درحالی‌که در تحلیل محتوای کیفی و روش تحلیل تم محقق، اصالت و حقیقت داده‌ها را به شیوه ذهنی اما با روش علمی تفسیر می‌کند (ایمان و نوشادی، ۱۳۹۰). در روش تحلیل تم، پژوهشگر آزادی عمل بسیاری دارد و لزومی به مراجعه یا ارجاع به مبانی نظری ندارد و می‌تواند در پی کشف الگوی خود

-
1. Purposive Sampling
 2. Snowball or Chain Sampling
 3. Saturation
 4. Theme

باشد (هاشمی و قاسمی، ۱۳۹۸). زمانی که تحلیلگر معنا و موضوعاتی برای پاسخ به پرسش‌های پژوهش مناسب بداند، تحلیل تم آغاز می‌شود. لازم به ذکر است که در این تحلیل، مسیر منحصربه‌فردی برای شروع و آغاز مطالعه وجود ندارد (Braun & Clark, 2006). همچنین، استفاده از مطالعات کیفی به‌ویژه روش تحلیل تم زمانی ضرورت پیدا می‌کند که اطلاعات اندکی در مورد پدیده مورد مطالعه وجود داشته باشد و یا اینکه در مطالعات و تحقیقات انجام شده در ارتباط با موضوع مورد نظر، فقدان یک چارچوب نظری که به صورتی جامع به تبیین موضوع بپردازد، مشهود باشد (امیدوار و همکاران، ۱۳۹۹). مضمون یا تم، مبین اطلاعات مهمی در خصوص داده‌ها و سؤالات پژوهش است و تا حدی، معنی و مفهوم الگوی موجود در مجموعه‌ای از داده‌ها را نشان می‌دهد و تم ویژگی تکراری و متمایزی در متن است که به نظر پژوهشگر، نشان‌دهنده درک و تجزیه و تجربه خاصی در ارتباط با سؤالات پژوهش است (عابدی جعفری و همکاران، ۱۳۹۰).

اینکه چه چیزی در تحلیل تم به حساب می‌آید، به قضاوت پژوهشگر و تحلیلگر بستگی دارد. در این پژوهش گذاری داده‌ها بر اساس حروف لاتین و اعداد به شرح زیر انجام پذیرفته است:

- برای مصاحبه‌های اکتشافی، علامت اختصاری EI مشخص شده است.
- برای مصاحبه‌های اصلی، علامت اختصاری MI مشخص شده است.

هر واحد مصاحبه و متن از ۰۱ شماره‌گذاری شده است. هر کد از سه جزء تشکیل شده است: جزء نخست علامت اختصاری لاتین، جزء دوم که مشتمل بر دو رقم دوم است شماره واحد تحلیل و جزء سوم که شامل دو رقم سوم می‌باشد مربوط به واحد تحلیل مدنظر می‌باشد (کرمی و تاجیک، ۱۳۹۴). همچنین، تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از روش تحلیل تم در مراحل؛ آشنایی با داده‌ها، ایجاد کدهای اولیه، جستجوی کدهای گزینشی، شکل‌گیری تم‌های فرعی، تعریف و نام‌گذاری تم‌های اصلی و تهیه گزارش می‌باشد (امیدوار و همکاران، ۱۳۹۹).

۴. یافته‌های پژوهش

ابتدا نتایج حاصل از ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مصاحبه‌شوندگان ارائه می‌شود. تمامی مصاحبه‌شوندگان از مردان هستند و در خصوص مدرک تحصیلی مشارکت‌کنندگان نیز ۱۰ نفر دارای مدرک کارشناس ارشد، ۱ نفر دارای مدرک دکتری و ۱ نفر هم دارای مدرک کارشناسی می‌باشند. رشته تحصیلی مصاحبه‌شوندگان حسابداری، اقتصاد و مدیریت می‌باشد و میانگین سابقه کاری مصاحبه‌شوندگان، ۲۶ سال می‌باشد. همچنین، میانگین سن مصاحبه‌شوندگان نیز ۴۷ سال می‌باشد. در ادامه پژوهش، نتایج به دست آمده از تحلیل تم در قالب تم‌های اصلی معرفی و در قالب کدهای فرعی تجزیه و تحلیل خواهند شد.

تم اصلی نخست (چالش محیط اقتصادی استان کردستان): این تم ناظر بر فضا و محیط پیرامونی جهت انجام عملیات بانکداری است. این تم به تم‌های فرعی نبود آمار منابع و مصارف بانک‌های خصوصی استان کردستان، عدم تناسب مصارف بانک‌ها با بخش‌های تولیدی، عدم اجرای مصوبه مربوط به انتقال حساب‌های شرکت‌ها و کارخانه‌های استان کردستان، عدم اطلاع‌رسانی و شفاف‌سازی قوانین حمایتی از بخش‌های مختلف اقتصادی برای امهال تسهیلات دسته‌بندی شده است. در ادامه به تعدادی از نظرات پاسخ‌دهندگان اشاره می‌شود.

الف) نبود آمار منابع و مصارف بانک‌های خصوصی واقع در استان کردستان

وجود آمار و اطلاعات دقیق و متقن از تمامی اطلاعات بانکی سبب تصمیم‌گیری صحیح و بهینه در استان کردستان می‌گردد. در ادامه به بخشی از مصاحبه در این خصوص اشاره شده است. باتوجه به اینکه منابع و مصارف هر بانک بیانگر فعالیت همان بانک و نسبت تسهیلات پرداختی آن بانک به منابع آن بانک نیز در تصمیم‌گیری‌های استانی مهم است. بر این اساس، عدم ارائه آمار دهی بانک‌های خصوصی در مورد میزان منابع و مصارف بانک‌های خود موجب نامشخص بودن میزان منابع موجود در استان و ایجاد اختلال در برنامه‌ریزی‌های استانی گردیده است (E10102, E10101, M10103, M10106, M10102, M10101).

ب) عدم تناسب مصارف بانک‌ها با بخش‌های تولیدی در استان

باتوجه به تولید ناخالص داخلی هر استان لازم است بخش عمده‌ای از تسهیلات بانکی استان به بخش‌های کلیدی و اصلی اقتصاد استان هدایت شود. در ادامه به بخشی از مصاحبه در این خصوص اشاره شده است. «بررسی عملکرد تسهیلات پرداختی سیستم بانکی استان کردستان بیانگر آن است که ۵۹ درصد از تسهیلات پرداختی در سال ۱۴۰۲ در بخش خدمات و بازرگانی هزینه شده است و این در حالی است که باتوجه به شرایط جغرافیایی و ظرفیت‌های بالقوه و بالفعل کشاورزی در استان کردستان و به منظور فاصله گرفتن از اقداماتی نظیر واسطه‌گری و دلالی باید به سمت هدایت تسهیلات بانکی به بخش‌های کشاورزی، تولیدی و صنعت و معدن اقدام شود و بخش کشاورزی ۱۸ درصد، بخش صنعت و معدن ۷ درصد و بخش ساختمان و مسکن نیز ۱۶ درصد تسهیلات را به خود اختصاص داده‌اند» (E10102, E10101, M10101).

ج) عدم اجرای مصوبه مربوط به انتقال حساب‌های شرکت‌ها، معادن و کارخانه‌های واقع در استان کردستان

وجود ظرفیت‌ها و توانمندی‌های بسیار معدنی و طبیعی در استان کردستان از مزیت‌های استان است. معادن دارای مزایا و معایبی برای استان کردستان است. معایب معادن عمدتاً برای ساکنین اطراف معادن است و چالش‌هایی مانند تخریب طبیعت، جاده، آلودگی زیست‌محیطی و بیماری را ایجاد کرده است. به بیانی دیگر، این معایب برای ساکنان استان کردستان است. در طرف دیگر، کسب درآمدهای فزاینده برای مالکان و بهره‌مندی از معافیت‌های مالیاتی و گمرکی برای مالکان معادن است و از اقدامات لازم در این خصوص، انتقال حساب‌های بانکی معادن، کارخانه‌ها و شرکت‌های فعال در بانک‌های استان کردستان است که طبق بررسی‌های انجام شده گردش مالی واحدهای صنعتی و معدنی بزرگ استان کردستان در سال منتهی به ۱۴۰۲ بیش از ۱۱ هزار میلیارد تومان بوده است. اما بانک‌های استان سهم اندکی از این منابع دارند و انتقال منابع واحدهای مذکور به بانک‌های استان تاکنون به صورت کامل عملیاتی نگردیده است و برخی از واحدهای اشاره شده اقداماتی مانند افتتاح حساب در بانک‌های استان انجام داده‌اند، اما گردش مالی برای این واحدهای صنعتی و معدنی ثبت نشده است و در صورت تمکین واحدهای مذکور میزان منابع بانکی استان افزایش می‌یابد و به تبع آن میزان تسهیلات پرداختی استان به متقاضیان و به‌ویژه سرمایه‌گذاران افزایش می‌یابد. مبتنی بر جزء ۴ بند الف ماده ۴۳ قانون برنامه ششم توسعه تمامی شرکت‌ها، صنایع معدنی و معادن هر استان موظف به متمرکز تمامی گردش‌های مالی اعم از خرید و فروش در استان محل استقرار می‌باشند. از طرف دیگر، شرکت‌ها و معادن باید ۱ درصد از درآمدهای حاصل از

فروش خود را به‌عنوان سهم دولت به‌حساب خزانه استان واریز نمایند و این وجوه باید از طریق خزانه برای بازسازی و بهسازی نقاط خسارت دیده از فعالیت معادن استفاده گردد. در ادامه به بریده‌ای از یک مصاحبه در این زمینه اشاره شده است. «عدم انتقال و بهره‌مندی بانک‌های استان از منابع سپرده‌ای شرکت‌های بزرگ صنعتی و بومی مانند پتروشیمی، صنایع تولیدات فلزی و معادن مستقر در استان از چالش‌های جدی و قابل توجه می‌باشد. به‌نحوی که در صورت انجام این مهم، تخصیص منابع شرکت‌های مذکور توسط بانک‌ها به واحدهای تولیدی و بنگاه‌های کوچک و کم‌بازده سرعت بیشتری می‌گیرد و زمینه ایجاد اشتغال و رفع سایر موانع اقتصادی در استان را تسهیل می‌کند» (EI0103، MI0106).

د) عدم اطلاع‌رسانی و شفاف‌سازی قوانین حمایتی از بخش‌های مختلف اقتصادی برای امهال تسهیلات «باتوجه به اینکه دولت و مجلس به‌منظور حمایت از تولید و بخش‌های مختلف اقتصاد قوانین و مقررات، مشوق‌ها و بخش‌نامه‌هایی را در نظر می‌گیرند تا متقاضیان و فعالان با بهره‌مندی از این تسهیلات سبب افزایش تولید، ایجاد اشتغال و افزایش رشد اقتصادی را در کشور ایجاد نمایند (MI0108). اما در برخی موارد فعالان اقتصادی به دلیل عدم پیگیری موارد درخواستی خود و ضعف در اطلاع‌رسانی این قوانین و مقررات حمایتی توسط بانک‌ها و رسانه‌های صوتی و تصویری سبب عدم بهره‌مندی از این مزایا برای فعالان اقتصادی گردیده است؛ به‌عنوان نمونه، بند ۷ تبصره قانون بودجه سال ۱۴۰۳، بند ۵ تبصره ۱۶ قانون بودجه سال ۱۴۰۲ و بند ۳۳ ماده قانون برنامه ششم توسعه از فعالان اقتصادی حمایت نموده است اما در مواردی این مزایا مورد بهره‌برداری قرار نمی‌گیرد» (MI0109).

تم اصلی دوم (چالش محیط کلان اقتصادی کشور): تم محیط کلان اقتصادی کشور ناظر بر مسائل کلی و کلیدی است که عمدتاً توسط بانک مرکزی و سایر نهادهای کلان اقتصادی موجب ایجاد برخی از محدودیت‌ها برای بانک‌های استان‌های کمتر برخوردار مانند کردستان گردیده است. این تم اصلی خود از تم‌های فرعی، عدم گسیل منابع بانک‌ها جهت اعطای تسهیلات قرض‌الحسنه به سمت حمایت از تولید با اعطای تسهیلات سرمایه‌گذاری، اعطای تسهیلات قرض‌الحسنه به مشاغل خانگی، رفع محدودیت تخصیص اعتبار برای استان کم‌برخوردار کردستان و پرداخت سودهای نامتعارف و صدور ضمانت‌نامه‌ای بانکی توسط برخی بانک‌ها تشکیل شده است. در ادامه به تعدادی از نظرات پاسخ‌دهندگان اشاره می‌شود.

الف) عدم گسیل منابع بانک‌ها جهت اعطای تسهیلات قرض‌الحسنه به سمت حمایت از تولید با اعطای تسهیلات سرمایه‌گذاری

قرض‌الحسنه به‌عنوان راهکاری برای حذف ربا از جامعه از دیرباز مورد توجه جوامع مختلف بوده است. در همین راستا، اعطای تسهیلات قرض‌الحسنه به متقاضیان و به‌ویژه تولیدکنندگان امری مهم است و در صورت انجام این مهم، افزایش تولید و ایجاد اشتغال در کشور ایجاد خواهد شد. مختصری از نظرها به این شرح است. «لازم است بخشی از تسهیلات بانکی به حمایت از تولید و از طریق اعطای تسهیلات سرمایه در گردش انجام شود تا از این طریق به تحقق شعار سال که جهش تولید است دست یابیم؛ نظر به ناکافی نبودن منابع بانکی

جهت پرداخت تسهیلات به صورت قرض الحسنه سبب نارضایتی برخی از واحدهای تولیدی گردیده است» (MI0103).

ب) اعطای تسهیلات قرض الحسنه به مشاغل خانگی

یکی از اهداف سیستم بانکی حمایت از مشاغل خانگی است و در این خصوص از افرادی که به صورت خانوادگی و بدون ایجاد مزاحمت برای همسایگان در محیط خانه کاری را انجام می‌دهند حمایت می‌نماید. همچنین، در محیط خانه تنها تولید کالا صورت می‌گیرد و عرضه، فروش و بازاریابی آن به خارج از محیط مسکونی انتقال می‌یابد. نمونه‌ای از نظرات بدین صورت است. «منابع بسیار کلان و قابل ملاحظه‌ای از سهمیه تسهیلات قرض الحسنه به سمت مشاغل خانگی و سازمان‌های معرفی کننده سوق داده شده که در عمل تأثیر مستقیم و چندانی در ایجاد اشتغال و تولید نداشته است و صرفاً مسائل تئوری را به دنبال داشته است و در همین راستا پیشنهاد می‌شود که ۸۰ درصد از منابع قرض الحسنه در قانون بودجه تنها به حمایت از واحدهای تولیدی تخصیص داده شود» (MI0108).

ج) رفع محدودیت تخصیص اعتبار برای استان کم برخوردار کردستان

«باتوجه به محدودیت منابع در راه اندازی طرح‌های راکد و نیمه راکد و دارا بودن توجیه مالی و اقتصادی و فنی طرح‌های مذکور و از طرف دیگر، وجود محدودیت جدی در پرداخت تسهیلات لازم است بانک مرکزی در این خصوص بازنگری انجام دهد تا استان کم برخوردار کردستان از منابع بانکی به نحو احسن استفاده نماید و در عملی نمودن شعار سال نقش آفرینی نماید» (MI0107).

د) پرداخت سودهای نامتعارف و صدور ضمانت نامه‌ای بانکی توسط برخی بانک‌ها

«رقابت ناسالم برخی از بانک‌های دولتی و خصوصی در خصوص صدور ضمانت نامه با دستورالعمل بانک مرکزی از جمله داشتن بدهی‌های معوق متقاضیان صدور ضمانت نامه، تخفیف نامتعارف کارمزد، عدم اخذ ۱۰ درصد سپرده نقدی ضمانت نامه از مشکلات جدی بانکی است و رقابت ناسالم برخی از بانک‌های دولتی و خصوصی در پرداخت سودهای نامتعارف که کاملاً مغایر با دستورالعمل بانک مرکزی است» (MI0105).

تم اصلی سوّم (چالش‌های محیط بانکی استان کردستان): تم چالش‌های بانکی ناظر بر مسائل کلی و کلیدی بانکی است که عمده‌تاً توسط بانک‌ها موجب ایجاد چالش در استان‌های کمتر برخوردار مانند کردستان گردیده است. این تم اصلی به تم‌های فرعی نسبت بالای منابع به مصارف و ناترازی بانکی، ضعف در قدرت تسهیلات‌دهی بانک‌ها، تأثیر زیاد سیاست‌های انقباضی بانک مرکزی بر فعالیت‌های اقتصادی، ضعف در پرداخت تسهیلات به بخش کشاورزی دسته‌بندی شده است. در ادامه به تعدادی از نظرات پاسخ‌دهندگان اشاره می‌شود.

الف) نسبت بالای مصارف به منابع و ناترازی بانکی

به دلیل سیاست اعمالی توسط بانک مرکزی و باهدف تورم در کشور پرداخت تسهیلات به صورت قاعده‌مند نسبت به گذشته انجام می‌شود و همین امر سبب ایجاد مشکلاتی در بانک‌ها گردیده است. نمونه‌ای از مصاحبه در ادامه اشاره شده است. «باتوجه به شرایط اقتصادی کشور که در وضعیت تورم حاد قرار داریم و مردم به دلیل کاهش ارزش پول ملی تمایل به سرمایه‌گذاری در بانک‌ها را ندارند و به دنبال سفته‌بازی، دلالتی هستند و همین

امر منجر به کاهش محسوس و جدی منابع بانکی گردیده است و از طرف دیگر درخواست برای دریافت تسهیلات به صورت فزاینده افزایش یافته است و باتوجه به نبود منابع و تقاضا برای تسهیلات با ناترازی در منابع و مصارف بانک‌ها مواجه هستیم و عدم پرداخت تسهیلات سبب رکود تولید در نظام اقتصادی کشور و پرداخت در صورت نبود منابع بانکی سبب اضافه برداشت بانکی و افزایش پایه پولی و در نهایت تورم می‌شود» (EI0101).

ب) ضعف در قدرت تسهیلات‌دهی بانک‌ها

«نظر به سهم ناچیز منابع سیستم بانکی در استان کردستان که کمتر از ۱ درصد کشور است و به همین دلیل قدرت تسهیلات‌دهی بانک‌های استان نسبت به کل کشور ناچیز بوده است و به نحوی سرانه تسهیلات‌دهی در استان کردستان به هر نفر ۲۳ میلیون تومان است و این در حالی است که این عدد یک سوم میانگین کشور می‌باشد لازم است از طرف مسئولان ارشد اقتصادی این چالش رفع گردد» (MI0104).

ج) تأثیر زیاد سیاست‌های انقباضی بانک مرکزی بر فعالیت‌های اقتصادی

«با عنایت به شعار سال‌های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ و به منظور تحقق این مهم (کنترل تورم و جهش تولید) بانک مرکزی سیاست‌های انقباضی خود را تشدید کرده است و با ممانعت از پرداخت تسهیلات از طرف بانک‌های ناتراز سبب تأثیر بسیار زیاد بر فعالیت‌های اقتصادی استان کردستان گذاشته است و براین اساس به نظر می‌رسد که برای استان‌هایی مانند کردستان که سهم ناچیز و اندکی از منابع کشور را دارند باید اتخاذ این سیاست‌ها با در نظر گرفتن شرایط استان در نظر گرفته شود و به لحاظ قانونی نیز سیاست‌های برنامه هفتم پیشرفت نیز بر رفع این ناترازی بانک‌ها و عدم توازن منابع و مصارف بانکی تأکید دارند» (MI0102).

د) ضعف در پرداخت تسهیلات به بخش کشاورزی

«مبتنی بر قانون، سیستم بانکی ملزم به پرداخت ۲۰ درصد از تسهیلات در بخش کشاورزی می‌باشد اما این مهم در استان کردستان رخ نداده است و به غیر از بانک تخصصی کشاورزی که ۹۱ درصد از تسهیلات اعطایی را به بخش کشاورزی اعطاء نموده است و برخی از بانک‌های دیگر مانند سپه و پست بانک که میزان مقرر قانونی را رعایت نموده‌اند؛ بانک‌های دیگر سهم ناچیزی در پرداخت تسهیلات کشاورزی دارند به عبارت دیگر، میانگین تسهیلات پرداختی بانک‌های استان کردستان به بخش کشاورزی در سال ۱۴۰۲ از مقدار قانونی کمتر می‌باشد و باتوجه به ریسک بالای این بخش، بانک‌ها تمایلی به پرداخت تسهیلات در این بخش ندارند و همین امر سبب ایجاد چالش‌های جدی گردیده است» (EI0102، MI0101).

۵. نتیجه‌گیری و پیشنهادها

همان‌طور که بیان شد، بانک‌ها نقشی کلیدی و اساسی در نظام اقتصادی کشور ایفا می‌کنند. باوجود اهمیت بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری، پژوهش‌های صورت گرفته مؤید آن است که بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری تحت تأثیر محیط‌های سیاسی، فرهنگی و اقتصادی کشور قرار می‌گیرند. از سوی دیگر، تفاوت اصلی بانکداری ایران با بانکداری بین‌المللی، وجود تحریم‌های همه‌جانبه، چندجانبه و یک‌جانبه است که عملیات بانکداری را به شدت تحت تأثیر قرار داده است و همین موارد سبب تأثیرگذاری بر منابع بانکی گردیده است. این پژوهش

باهداف تعیین چالش‌ها و موانع سیستم بانکی در استان کردستان بر اساس تحلیل تم صورت گرفته است. بدین منظور با عنایت به اشباع نظری، مصاحبه‌هایی با خبرگان بانکی و اقتصادی استان کردستان و مدیران بانک‌های دولتی و خصوصی استان کردستان انجام شد.

خبرگان سیستم بانکی نسبت به چالش‌های سیستم بانکی در استان کردستان نقدهای جدی دارند. به اعتقاد مشارکت‌کنندگان در این پژوهش، سیستم بانکی در حال حاضر منابع بانکی مناسب در اختیار ندارد و منابع مالی اندک سبب کاهش پرداخت تسهیلات به متقاضیان گردیده است. در صورت تداوم این روند و عدم گسیل منابع بانکی از استان‌های برخوردار به استان‌های محروم و کمتر توسعه‌یافته و به‌ویژه کردستان، رشد تولید، کاهش بیکاری و دستیابی به شاخص‌های پیشرفت ایجاد نخواهد شد. از طرف دیگر، باتوجه به ضعف بازار سرمایه در کشور، بالابودن منابع بانکی فرصت احیای واحدهای راکد و نیمه راکد تولیدی و صنعتی در استان کردستان را فراهم می‌نماید و باعث می‌شود تولید در استان افزایش و بیکاری روند کاهشی یابد. همچنین، عدم دسترسی شورای هماهنگی بانک‌های استان کردستان به منابع و مصارف بانک‌های خصوصی نیز از دیگر چالش‌های جدی سیستم بانکی است که سبب عدم برنامه‌ریزی دقیق و کاربردی شده است که این مورد، برنامه‌ریزی، تصمیم‌گیری و کنترل سیستم بانکی در استان کردستان را دشوار کرده است. با عنایت به وجود منابع اندک در استان کردستان نسبت به سایر استان‌ها، به نظر می‌رسد که جذب منابع شرکت‌ها و واحدهای صنعتی استان کردستان و انتقال منابع آنان به بانک‌های استان اهمیت دارد و همین امر فرصت‌های بی‌نظیری برای استان کردستان ایجاد می‌کند. از طرفی، همان‌طور که در قسمت یافته‌های پژوهش نیز بیان شد، چالش‌های سیستم بانکی با محوریت استان کردستان، می‌تواند مسبب عدم سرمایه‌گذاری جدید و توسعه واحدهای تولیدی گردد و همین موضوع می‌تواند سبب ایجاد رکود قابل توجهی در استان کردستان شود. همچنین، اعطای سود سپرده بالاتر از میزان نرخ اعلامی بانک مرکزی توسط برخی از بانک‌های خصوصی در استان کردستان و سپس عدم ارائه آمار منابع بانکی و به تبع آن عدم پرداخت تسهیلات متناسب با ظرفیت منابع از دیگر چالش‌های سیستم بانکی در استان کردستان است. لازم به ذکر است، عدم تناسب مصارف بانک‌ها با بخش‌های تولیدی در استان، عدم اطلاع‌رسانی و شفاف‌سازی قوانین حمایتی از بخش‌های مختلف اقتصادی برای امهال تسهیلات، عدم گسیل منابع بانک‌ها جهت اعطای تسهیلات قرض‌الحسنه به سمت حمایت از تولید با اعطای تسهیلات سرمایه‌گذاری، اعطای تسهیلات قرض‌الحسنه به مشاغل خانگی، رفع محدودیت تخصیص اعتبار برای استان کم‌برخوردار کردستان و صدور ضمانت‌نامه‌های بانکی توسط برخی بانک‌ها، نسبت بالای منابع به مصارف و ناترازی بانکی، ضعف در قدرت تسهیلات‌دهی بانک‌ها، تأثیر زیاد سیاست‌های انقباضی بانک مرکزی بر فعالیت‌های اقتصادی استان و ضعف در پرداخت تسهیلات به بخش کشاورزی از دیگر نتایج پژوهش حاضر است که در بخش قبل به تفصیل به بحث گذاشته شد.

نتایج این پژوهش با پژوهش‌های اسماعیل‌پور و همکاران (۱۴۰۱)، دلدار و همکاران (۱۴۰۱)، دهقان منشادی (۱۴۰۱)، طالبی (۱۳۹۵) و قضاوی خوراسگانی و محمدی (۱۳۹۴) همخوانی دارد، نتیجه پژوهش‌های آنان مؤید آن است که در صورت رفع چالش‌های سیستم بانکی، پویایی و اثربخشی بانک‌ها افزایش می‌یابد و زمینه دستیابی به اهداف کلان اقتصادی میسر می‌گردد.

به‌منظور رفع چالش‌ها و موانع حاصل از یافته‌های این پژوهش، باید گامی بلند برداشته شود. به عبارتی، می‌توان ادعا کرد که تا زمانی که اقتصاد ایران به‌صورت دستوری و تحمیل دستورات غیرکارشناسی و تکلیف موارد هزینه‌بردار برای بانک‌ها حرکت نماید، اهداف سیستم بانکی تحقق نخواهد یافت. از این‌رو تا زمانی که تدابیری برای عدم تحمیل تکالیف متعدد برای بانک‌ها اتخاذ و چاره‌اندیشی نشود، سیستم بانکی آن‌طور که باید و شاید نمی‌تواند به بهبود سودمندی اقتصاد ایران کمک نماید. هماهنگی، هم‌افزایی و هم‌فکری میان بانک‌های دولتی، خصولتی و به‌ویژه خصوصی نیز بسیار بااهمیت است که می‌تواند برای برنامه‌ریزی و تخصیص و پرداخت تسهیلات بانکی به متقاضیان و سرمایه‌گذاران مفید باشد. علاوه بر آن، اطلاع‌رسانی خدمات گسترده و متنوع سیستم بانکی توسط روابط عمومی بانک‌ها و لزوم بهره‌گیری از رسانه‌های تصویری و صوتی و مکتوب می‌تواند موجب شود تا خدمات ارزنده سیستم بانکی بیشتر برای عموم مردم و ذی‌نفعان روشن گردد.

به دلیل چالش‌هایی که در این پژوهش بدان پرداخته شد، پیشنهاد می‌شود که به‌منظور کارایی و اثربخشی سیستم بانکی در استان کردستان، افزایش سرمایه‌گذاری، افزایش ظرفیت تولیدی و احیای واحدهای راکد و نیمه راکد، فرایند رفع موانع و چالش‌های بانکی در استان کردستان تسریع شود. به هر صورت، فاصله‌گرفتن از این چالش‌ها و موانع و حرکت به سمت بانکداری یکپارچه، به رشد و توسعه اقتصادی می‌انجامد. گفتنی است، شورای هماهنگی بانک‌های استان کردستان با اقناع‌سازی مدیران بانک‌های خصوصی در استان می‌تواند از اطلاعات و آمار مربوط به منابع مصارف این بانک‌ها بهره‌مند شود تا از این طریق برنامه‌ریزی، تصمیم‌گیری و کنترل مناسب انجام گیرد.

در پژوهش‌های آتی مربوط به چالش‌های سیستم بانکی، می‌توان به‌منظور یافتن نحوه مناسب رفع موانع و چالش‌ها در کشور و سطح استان کردستان، مطالعاتی راهبردی را انجام داد؛ زیرا به طور مسلم، کارایی و اثربخشی سیستم بانکی در ایران و استان کردستان، به لحاظ اقتصادی، سیاسی و فرهنگی با سایر کشورها و استان‌ها متفاوت است. همچنین، می‌توان در پژوهشی جداگانه، به بررسی چالش‌های سیستم بانکی در استان کردستان با استفاده از روش کمی پرداخت تا محدودیت تعمیم‌دهی این پژوهش نیز رفع گردد. به‌علاوه، شناسایی چالش‌های هر یک از بانک‌ها به‌صورت تخصصی و با استفاده از روش پژوهش ترکیبی نیز در پژوهش‌های آتی قابل‌بررسی است.

توضیحات تکمیلی

سپاسگزاری

نویسندگان مایل‌اند مراتب قدردانی صمیمانه خود را از کارشناسان بانکی و اقتصادی استان کردستان که سخاوتمندانه وقت و بینش خود را در اختیار این تحقیق قرار دادند، ابراز کنند. تشکر ویژه از شرکت‌کنندگان در مصاحبه که دیدگاه‌هایشان در شکل‌گیری یافته‌های این مطالعه بسیار ارزشمند بود، ابراز می‌شود. نویسندگان همچنین از حمایت مؤسسات بانکی محلی برای تسهیل دسترسی به داده‌ها و اطلاعات تماس مربوطه قدردانی می‌کنند. این تحقیق بدون همکاری و تعامل آنها امکان‌پذیر نبود.

مشارکت نویسندگان

مشارکت و کمک تمامی نویسندگان به یک نسبت در فرایند پژوهش مورد تأیید است.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌کنند که هیچ تضاد منافی در رابطه با انتشار این مقاله وجود ندارد. تمام تحلیل‌ها و تفسیرهای ارائه شده صرفاً بر اساس داده‌های تحقیق است و منعکس‌کننده مواضع هیچ سازمان یا مؤسسه وابسته‌ای نیست.

ORCID

Peyman Amini

<http://orcid.org/0000-0002-5404-7002>

AmirMohammad Heidari

<http://orcid.org/0000-0006-5420-6591>

Mohammad NazariPour

<http://orcid.org/0000-0001-9564-2230>

منابع و مأخذ

ابراهیمی، یوسف، علوی متین، یعقوب، خوش فطرت، سحر، و رفاقت، حسن. (۱۴۰۲). شناسایی و رتبه‌بندی عوامل مؤثر بر تجهیز منابع بانک‌ها (مطالعه موردی، بانک تجارت استان زنجان). *نشریه اقتصاد و بانکداری اسلامی*. ۱۲(۴۴)، ۱۸۴-۱۵۵.

(URL of Article)

احمدی کوشا، آزاده، احمدی، فائق، رنجبر، محمدحسین و کردلویی، حمیدرضا. (۱۴۰۳). شناسایی شاخص‌های اعتبارسنجی و رتبه‌بندی مشتریان در تسهیلات خرد در بانک خاورمیانه. *نشریه تحقیقات مالی*، ۲۶(۲)، ۴۱۵-۴۳۸.

DOI: 10.22059/frj.2024.370376.1007551

اربابیان، شیرین، یادگاری، سعید و چایی، علیرضا. (۱۴۰۳). تأثیر نقدینگی بازار سهام بر ثبات بانکی در کشورهای درحال توسعه.

نشریه سیاست‌ها و تحقیقات اقتصادی، ۳(۲)، ۱۴۸-۱۷۶. DOI: 10.22034/jep.2024.141828.1157

اسماعیل‌پور، رضا، پریشانی، علی و عیوضی‌نژاد، سلمان. (۱۴۰۱). چالش‌های اجرای برنامه‌ریزی راهبردی در صنعت بانکداری.

نشریه مطالعات مدیریت راهبردی، ۱۳(۴۹)، ۱۲۳-۱۴۳. DOI: 10.22034/smsj.2022.125228

آقایی، مجید و رضاقلی‌زاده، مهدیه. (۱۳۹۵). بررسی عوامل مؤثر بر حجم مطالبات معوق و سررسید شده شعب منتخب بانک

سپه. *نشریه مطالعاتی در مدیریت بانکی و بانکداری اسلامی*، ۲(بهار و تابستان)، ۹۵-۱۱۱. (URL of Article)

امیدوار، مریم، وکیلی فرد، حمیدرضا و عابدینی، بیژن. (۱۳۹۹). ارائه مدلی از کیفیت حسابرسی بخش عمومی بر اساس روش

تحلیل تم. *نشریه دانش حسابرسی*، ۲۰(۸۱)، ۳۱۷-۳۵۵.

آهنج، هدی، محقق‌نیا، محمدجواد و گندمی، ابوالفضل. (۱۳۹۸). شناسایی عوامل درون‌سازمانی مؤثر بر جذب سپرده‌های

سرمایه‌گذاری مدت‌دار و ارائه راهکارهای مناسب بانک پاسارگاد استان قم. *نشریه مدیریت فرهنگ سازمانی*، ۱۷(۱)، ۶۵-

۸۳. DOI: 10.22059/jomc.2019.130275.1006516

ایمان، محمدتقی و نوشادی، محمودرضا. (۱۳۹۰). تحلیل محتوای کیفی، *نشریه پژوهش*، ۳(۲)، ۱۵-۴۴.

باجلان، سعید، فلاح‌پور، سعید و رئیسی، سارا. (۱۴۰۳). بهینه‌سازی پرتفوی اعتباری بانک‌ها با استفاده از رویکرد اکچوئری و شبکه

عصبی مصنوعی. *نشریه تحقیقات مالی*، ۲۶(۳)، ۷۱۰-۷۳۳. DOI: 10.22059/frj.2021.311064.1007074

- بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران. (۱۴۰۲). آمار و داده‌ها، آمار اقتصادی، چک‌های مبادله‌ای، آمار چک‌های مبادله‌ای.
- بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران. (۱۴۰۲). آمار و داده‌ها، آمار بانک، مانده کل تسهیلات و سپرده‌های بانکی به ریال و ارز خارجی در پایان اسفند ۱۴۰۲.
- بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران. (۱۴۰۲). آمار و داده‌ها، گزیده آمارهای اقتصادی، بخش پولی و بانکی.
- بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران. (۱۴۰۳). آمار و داده‌ها، آمار بانکی، مانده کل تسهیلات و سپرده‌های ریالی و ارزی بانک‌ها و مؤسسات اعتباری به تفکیک استان.
- پروین، سهیلا، شاکری، عباس و احمدیان، اعظم. (۱۳۹۳). ارزیابی اثرات ترازنامه‌ای سیاست‌های پولی در شبکه بانکی کشور بر متغیرهای کلیدی اقتصاد ایران (رهیافت تعادل عمومی پویای تصادفی). *نشریه پژوهش‌های اقتصادی ایران*، ۱۹ (۵۸)، ۷۷-۱۱۵. (URL of Article).
- چنارانی، حسن، یآوری، کاظم، حیدری، حسن و شریف‌زاده، محمدجواد. (۱۴۰۲). اثر بحران بانکی (ناترازی) بر متغیرهای کلان اقتصادی در چارچوب مدل تعادل عمومی پویای تصادفی. *نشریه مطالعات اقتصادی کاربردی ایران*، ۱۲ (۴۶)، ۹-۳۸. DOI: 10.22084/aes.2021.25066.3359
- حبیبی، مصطفی، دموری، داریوش و انصاری سامانی، حبیب. (۱۴۰۳). بررسی عوامل مؤثر بر ثبات مالی بانک‌ها: شواهدی از شاخص نسبت خالص تأمین مالی پایدار. *نشریه پژوهش‌های راهبردی بودجه و مالی*، ۵ (۲)، ۱۱-۴۳. DOR: 20.1001.1.27171809.1403.5.2.1.0
- دلدار، مصطفی، مهرانی، کاوه، کرمی، غلامرضا و تقی‌نواج، غلامحسن. (۱۴۰۱). شناسایی چالش‌ها و راهکارهای پیاده‌سازی مدل زیان اعتباری موردانتظار مطالبات بانک‌ها بر اساس IFRS 9. *نشریه دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت*، ۱۱ (۴۲)، ۱-۲۰. (URL of Article).
- دهقان منشادی، محمد. (۱۴۰۱). چالش‌ها و موانع به‌کارگیری و اجرای عقود مشارکتی در نظام بانکی ایران و راهبردهای اصلاح و رفع آنها. *نشریه اقتصاد و بانکداری اسلامی*، ۱۱ (۴۰)، ۷-۴۲. (URL of Article).
- دهقاندرست، مرتضی، حیدری، حسن و بشیری، سحر. (۱۴۰۱). نقش بخش بانکی در پویایی‌های بخش اقتصاد کلان ایران در قالب یک مدل تعادل عمومی تصادفی پویا. *نشریه پژوهش‌های اقتصادی (رشد و توسعه پایدار)*، ۲۲ (۲)، ۲۱۷-۲۴۴. DOR: 20.1001.1.17356768.1401.22.2.5.2
- راعی، رضا، انصاری، حجت‌اله و پورطالبی‌جاغرق، محمد. (۱۳۹۷). بررسی اثرات قدرت بازار و ساختار درآمدی بر سودآوری و ریسک ورشکستگی در نظام بانکداری ایران. *نشریه راهبرد مدیریت مالی*، ۶ (۲)، ۶۰-۸۱. DOI: 10.22051/jfm.2018.19002.1591
- سرکانیان، جواد، راعی، رضا، شیرکوند، سعید و عباسیان، عزت‌اله. (۱۴۰۲). ارزیابی تأثیر مشخصه‌های بانک بر کانال وام‌دهی بانک‌ها با رویکرد FAVAR. *نشریه تحقیقات مالی*، ۲۵ (۱)، ۱-۲۵. DOI: 10.22059/frj.2021.327426.1007220
- سعیدی، پرویز. (۱۳۸۸). نقش تسهیلات (تکلیفی و غیرتکلیفی) بانک‌های تخصصی در رشد اقتصادی. *نشریه مدیریت صنعتی*، ۴ (۸)، ۹۷-۱۱۰.
- سلامی، حبیب‌الله و انسان، ابراهیم. (۱۳۹۷). تفکیک اثر متغیرهای مؤثر بر نکول تسهیلات کشاورزی در طبقات مختلف مطالبات غیرجاری. *نشریه پژوهش‌های اقتصادی ایران*، ۲۳ (۷۹)، ۱۸۵-۲۱۷. DOI: 10.22054/ijer.2018.9517
- سلگی، محمد و علیزاده، مهرداد. (۱۳۹۹). بررسی تأثیر سیاست‌های پولی بر ریسک سیستمیک بانکی. *نشریه پژوهش‌های راهبردی بودجه و مالی*، ۱۱ (۱)، ۴۰-۱۱. DOR: 20.1001.1.27171809.1399.1.1.1.0

سیل‌سپور، حسین، محقق‌نیا، محمدجواد و احمدی، شیما. (۱۴۰۳). تحلیل استراتژیک بحران نظام بانکی ایران: رویکرد نظریه بازی‌ها. *نشریه مطالعاتی در مدیریت بانکی و بانکداری اسلامی*، ۹(۱۰)، ۳۰-۵۶. DOI: 10.22034/jifb.2024.441921.1555

شاکری، عباس. (۱۳۹۵). *مقدمه‌ای بر اقتصاد ایران*، تهران: انتشارات رافع.

شهبازی‌غیائی، موسی و شوقی، محمد. (۱۴۰۱). طراحی یک مدل فرایندی برای رصد و پویش تحولات آینده صنعت بانکداری، *نشریه پژوهش‌های راهبردی بودجه و مالیه*، ۴(۱)، ۸۷-۱۱۰. DOR: 20.1001.1.27171809.1402.4.1.4.4

شورای هماهنگی بانک‌های استان کردستان. (۱۴۰۲). گزارش جامع از وضعیت نظام بانکی کردستان (منتشر نشده)، بخش عملکرد بانک‌ها.

طالبی، محمد. (۱۳۹۵). شناسایی و ارزیابی عوامل مؤثر بر چالش‌های نظام بانکی ایران. *نشریه بهبود مدیریت*، ۱۰(۳)، ۱۶۶-۱۳۱. (URL of Article)

طاهرپور، جواد، محمدی، تیمور و فردی، رضا. (۱۳۹۷). نقش توزیع تسهیلات اعطایی بانک‌ها در رشد اقتصادی ایران. *نشریه پژوهشنامه اقتصادی*، ۱۸(۶۹)، ۱۳۳-۱۶۲. DOI: 10.22054/joer.2018.8866

عابدی‌جعفری، حسن، تسلیمی، محمدسعید، فقیهی، ابوالحسن و شیخ‌زاده، محمد. (۱۳۹۰). تحلیل مضمون و شبکه مضامین: روشی ساده و کارآمد برای تبیین الگوهای موجود در داده‌های کیفی. *نشریه اندیشه مدیریت راهبردی*، ۵(۲)، ۱۹۸-۱۵۱. DOI: 10.30497/smt.2011.163

عربی، سیدهدادی، شاه‌جمالی و مهدیه. (۱۳۹۸). رتبه‌بندی ابزارهای مدیریت ریسک اعتباری در بانکداری بدون ربا با استفاده از تکنیک AHP. *نشریه اقتصاد و بانکداری اسلامی*، ۸(۲۸)، ۳۹-۷. (URL of Article)

فتحی آقابابا، محسن، عزیزی، خسرو و محمودزاده، محمود. (۱۳۹۹). بررسی آثار تسهیلات بانکی بر رشد اقتصادی (رهیافت حالت پایدار). *نشریه پژوهش‌ها و سیاست‌های اقتصادی*، ۲۸(۹۴)، ۴۵۵-۴۲۷. DOI: 10.52547/qjerp.28.94.427

فدائی، مهدی و اسماعیلی، حجت. (۱۳۹۵). اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر تأمین منابع مالی در بانک مهر اقتصاد استان اصفهان به روش AHP، دو فصلنامه علمی - تخصصی اقتصاد توسعه و برنامه ریزی، ۵(۲)، ۷۵-۹۸. DOR: 20.1001.1.22516263.1395.5.2.4.1

قضاوی خوراسگانی، حسین و محمدی، محمدحسن. (۱۳۹۴). الگوی مدیریت چالش‌های سیستم بانکی جمهوری اسلامی ایران در شرایط تحریم. *نشریه تحقیقات مالی*، ۱۷(۲)، ۳۵۶-۳۴۱. DOI: 10.22059/jfr.2015.57315

کریمی، غلامرضا و تاجیک، کامران. (۱۳۹۴). مدل‌سازی حسابداری تورمی در ایران بر اساس روش تحلیل تم. *نشریه فرایند مدیریت و توسعه*، ۲۸(۱)، ۱۴۱-۱۶۴. DOR: 20.1001.1.17350719.1394.28.1.8.8

لشگری زهره، اسحق‌گرگی، مجید و بحیرایی، علیرضا. (۱۴۰۱). استراتژی بانک‌ها برای اعطا تسهیلات به مشتریان: رویکرد نظریه بازی تکاملی. *نشریه اقتصاد و بانکداری اسلامی*، ۱۱(۳۹)، ۳۲۵-۳۰۱. (URL of Article)

مرکز پژوهش‌های مجلس. (۱۴۰۳). گزارش کارشناسی بررسی لایحه بودجه ۱۴۰۳ کشور (۱۳): تبصره «۱۵» (تسهیلات تکلیفی و استخدامی)،

موسوی، سیدابراهیم و منجدب، محمدرضا. (۱۳۹۹). ارائه الگوی بهینه منابع و مصارف بانکی با تأکید بر نقش مدیریت ریسک (رویکرد معیار جامع و روش تسلسلی حداقل کردن بدون محدودیت). *نشریه راهبرد مدیریت مالی*، ۸(۲)، ۲۳-۴۰. DOI: 10.22051/jfm.2019.23262.1863

هاشمی، علی و قاسمی، یارمحمد. (۱۳۹۸). انجام پژوهش به روش تحلیل تماتیک: راهنمای عملی و گام‌به‌گام برای یادگیری و آموزش (مورد مطالعه: مصرف موسیقی دانشجویان کارشناسی‌ارشد دانشگاه ایلام). *نشریه علمی فرهنگ ایلام*, ۲۰(۶۴) و ۶۵-۷۳. (URL of Article).

وزیری، سید ابوالفضل، یزدانی، عباس و صادقی شاهدانی، مهدی، (۱۴۰۲). بررسی اثر تسهیلات تکلیفی بر تورم در اقتصاد ایران با استفاده از مدل VAR، *نشریه اقتصاد پولی مالی*, ۳۰(۲۵)، ۱۶۴-۲۰۰. DOI: 10.22067/mfe.2023.80093.1263

References

- Abedi Jafari, H., Taslimi, M. S., Faghihi, A., & Sheikhzade, M. (2011). Thematic Analysis and Thematic Networks: A Simple and Efficient Method for Exploring Patterns Embedded in Qualitative Data Municipalities). *Strategic Management Thought*, 5(2), 151-198. <https://doi.org/10.30497/smt.2011.163> [In Persian].
- Aghaei, M., & Rezagholizadeh, M. (2016). The Factors Affecting on Non-Performing Loans in Selected Branches of Sepah Bank. *Quarterly Studies in Banking Management and Islamic Banking*, 2(3), 95-111. https://jifb.ibi.ac.ir/article_49421.html [In Persian].
- Ahanj, H., Mohagheghnia, M. J., & Gandomi, A. (2019). Identifying Intra-Organizational Factors Affecting Attracting Investment in Time Deposits And Provide Appropriate Solutions (Case Study: Pasargad Bank In Qom Province). *Organizational Culture Management*, 17(1), 65-83. <https://doi.org/10.22059/jomc.2019.130275.1006516> [In Persian].
- Ahmadi Kousha, A., Ahmadi, F., Ranjbar, M. H., & Kordlouie, H. (2024). Validation Indicator Identification and Customer Ranking in Microloans: A Study at Middle East Bank in Iran. *Financial Research Journal*, 26(2), 399-423. <https://doi.org/10.22059/frj.2024.370376.1007551> [In Persian].
- Arabi, S H. & Shah Jamali, M. (2018). Ranking of credit risk management tools in interest-free banking using AHP technique. *Journal of Islamic Economics and Banking*, 8(28), 7-39. <https://mieaoi.ir/article-1-856-fa.html> [In Persian].
- Arbaban, S. , Yadegari, S. and Chaie, A. (2024). The effect of Stock market liquidity on bank stability in selected countries. *Economic Policies and Research*, 3(2), 148-176. <https://doi.org/10.22034/jep.2024.141828.1157> [In Persian].
- Ari, A., Chen, S. & Ratnovski, L. (2021). *The Dynamics of Non-Performing Loans During Banking Crises: A New Database* (April, 2020). European central Bank (ECB) Working Paper No. 2395. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3580827>
- Bajalan, S. , Fallahpour, S. and Raeesi, S. (2024). Bank's Credit Portfolio Optimization Using Actuarial Approach and Artificial Neural Networks. *Financial Research Journal*, 26(3), 710-733. <https://doi.org/10.22059/frj.2021.311064.1007074> [In Persian].
- Bellucci, A., Fatica, S., Heynderickx, W., Kvedaras, V. & Pagano, A., (2023). Liability Taxes, Risk, and the Cost of Banking Crises, *Journal of Corporate Finance*, 79, <https://dx.doi.org/10.1016/j.jcorpfin.2023.102387>
- Blattner, L., Alcoforado Farinha, M. L. & Nogueira, G. (2021). *Not All Shocks are Created Equal: Assessing Heterogeneity in the Bank Lending Channel* (October, 2021). ECB Working Paper. No. 2021/2607, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3943013>
- Boyd, J. H. & Prescott, E.C. (1986). Financial intermediary-coalitions. *Journal of Economic Theory*, 38(2), 211-232. [https://doi.org/10.1016/0022-0531\(86\)90115-8](https://doi.org/10.1016/0022-0531(86)90115-8)
- Boyd, J. H. & Smith, B. (1998). Capital Market Implperfections in a Monetary Growth Model. *Economic Theory*, 11(2), 241-273. <https://doi.org/10.1007/s001990050187>

- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Central Bank of the Islamic Republic of Iran. (2023). Statistics and Data , Selection of Economic Statistics, Monetary and Banking Sector. [In Persian].
- Central Bank of the Islamic Republic of Iran. (2023). Statistics and Data, Economic Statistics, Exchange Checks, Statistics of Exchange Checks. [In Persian].
- Central Bank of the Islamic Republic of Iran. (2023). Statistics and Data, Bank Statistics, The Total Balance of Facilities and Bank Deposits in Rial and Foreign Currency at the end of March 2023. [In Persian].
- Central Bank of the Islamic Republic of Iran. (2024). Statistics and Data, Banking Statistics, The Total Balance of Facilities and Deposits in Rials and foreign Currencies of Banks and Credit Institutions by Province. [In Persian].
- Chenarani, H., Yavari, K., Heydari, H., & Sharifzadeh, M. (2023). The Effect of Banking Crises on Macroeconomic Variables Within the Dsge Models Framework. *Journal of Applied Economics Studies in Iran*, 12(46), 9-38. <https://doi.org/10.22084/aes.2021.25066.3359> [In Persian].
- Coordination Council of Banks of Kurdistan Province. (2023). Comprehensive report on the state of the Kurdistan banking system (unpublished), banks performance section. [In Persian].
- De Haan, J., Fang, Y., & Jing, Z. (2020). Does the risk on banks' balance sheets predict banking crises? New evidence for developing countries. *International Review of Economics & Finance*, 68, 254-268. <https://doi.org/10.1016/j.iref.2020.03.013>
- Dehghan Manshadi, M. (2022). Challenges of implementing partnership contracts in the Iranian banking system and strategies for reform them. *Islamic Economics and Banking*, 11(40), 7-42. <http://mieaoi.ir/article-1-1077-en.html> [In Persian].
- Dehghandorost, M., Heidari, H. & Bashiri, S. (2022). The Role of the Banking Sector in the Dynamics of Iran's Macro-economy within a Dynamic Stochastic General Equilibrium Model. *The Economic Research*, 22(2), 217-244. <http://dorl.net/dor/20.1001.1.17356768.1401.22.2.5.2> [In Persian].
- Deldar, M., Mehrani, K., Karami, G., & Taghi Nattaj, G. (2022). Identification the challenges and solutions for implementing the Receivables Expected Credit Loss Model of Banks based on IFRS 9. *Journal of Management Accounting and Auditing Knowledge*, 11(42), 1-20. https://www.jmaak.ir/article_19416.html [In Persian].
- Ebrahimi, Y., Alavimatin, Y., Khoshfetrat, S. & Refagahat, H. (2023). Identifying and prioritizing the effective factors in equipping banks' resources (case study, Tejarat Bank of Zanjan province). *Islamic Economics and Banking*, 12 (44), 155-184. <http://mieaoi.ir/article-1-1346-en.html> [In Persian].
- Esmailpour, R., parishani, A., & eivazinezhad, S. (2022). Challenges in implementing the strategic plan in the bank Industry. *Journal of Strategic Management Studies*, 13(49), 123-143. <https://doi.org/10.22034/smsj.2022.125228> [In Persian].
- Fadaee, M., & Esmaeili, H. (2017). Prioritize the factors affecting financial resources in Bank-e-Mehr-e-Eqtasad Isfahan province (AHP approach). *Bi-Quarterly Journal Of Development Economics And Planning* 5(2), 75-98. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.22516263.1395.5.2.4.1> [In Persian].
- Fathiaghabab, M., Azizi, K. & Mahmoodzade, M. (2020). The Effects of Banking Facilities on Economic Growth (Steady-State approach). *Quarterly journal of economic research and policies*, 28(94), 427-455. <http://dx.doi.org/10.52547/qjerp.28.94.427> [In Persian].

- Ghazaavi, H. & Mohammadi, M. H. (2015). Model of managing challenges facing banking system in sanction. *Financial Research Journal*, 17(2), 341-356. <https://doi.org/10.22059/jfr.2015.57315> [In Persian].
- Grady, Michael P. (1998). *Qualitative and Action Research :a Practitioner Handbook* Bloomington, Ind. : Phi Delta Kappa Educational Foundation.
- Habibi, M., damoori, D., & ansari samani, H. (2024). Investigating Factors Affecting the Financial Stability of Banks: Evidence from the Net Stable Funding Ratio Index. *Budget and Finance Strategic Research*, 5(2), 11-43. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.27171809.1403.5.2.1.0> [In Persian].
- Hashemi, A. & Ghasemi, Y. (2020). Doing a Research by Thematic Analysis: A Practical, Step-by-Step Guide for Learning and Teaching (Case Study: Music usage of M.A. Students at Ilam University). *a scientific journal of ilam culture*, 20(64.65), 7-33. https://www.farhangeilam.ir/article_106790.html [In Persian].
- Huynh, T. & Uebelmesser, S. (2023). Early Warning Models for Systemic Banking Crises: Can Political Indicators Improve Prediction?. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=4359885> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4359885>
- Iman, M. T., & Noushadi. M., (2011). Qualitative content analysis. *Pazhuhesh*. 3(2), 15-44. [In Persian].
- Karami, G. & Tajik, K. (2015). Modeling Inflation Accounting in Iran Based on Thematic Analysis. *Management and development process*, 28(1), 141-164. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.17350719.1394.28.1.8.8> [In Persian].
- Lashgari, Z., Eshaghi Gordji, M. & Bahiraie, A. A. (2022). New Credit and Loan Lending Strategy in Banking Systems; an Evolutionary Game Theory Approach. *Islamic Economics and Banking*, 11(39), 301-325. <http://mieaoi.ir/article-1-1062-en.html> [In Persian].
- Majlis Research Center. (2024). Expert report on the review of the country's 1403 budget bill (13): note "15" (assignment and employment facilities), 1-43. [In Persian].
- Moosavi, S. E., & Monjazez, M. R. (2020). Providing Optimized Banks Resource Allocation by Emphasizing on the Role of Risk management (Total Criteria Approach and Sequential Unconstrained Optimization Technique). *Financial Management Strategy*, 8(2), 23-40. <https://doi.org/10.22051/jfm.2019.23262.1863> [In Persian].
- Omidvar, M., VakiliFard, H., & Abediny, B. (2021). Presenting a model of public sector audit quality based on the theme analysis method. audit knowledge. *Journal of Audit Science*, 20(81), 3317-3355. [In Persian].
- Padimi, V., Venkata, S. T. & Devarani, D. N. (2022). Applying Machine Learning Techniques To Maximize The Performance of Loan Default Prediction. *Journal of Neutrosophic and Fuzzy Systems (JNFS)*, 2(2), 44-56. <https://doi.org/10.54216/JNFS.020204>
- Parvin, S., Shakeri, A., & Ahmadian, A. (2014). Balance Sheet Effects of Monetary Policy on Banking System and Macroeconomic Variables of the Iranian Economy: A DSGE Approach. *Iranian Journal of Economic Research*, 19(58), 77-115. https://ijer.atu.ac.ir/article_979.html?lang=en [In Persian].
- Rai, R., Ansari, H. E. & Portalebi Jaghargh, M. (2017). Investigating the effects of market power and income structure on profitability and bankruptcy risk in Iran's banking system. *Financial Management Strategy*, 6(2), 51-72. <https://doi.org/10.22051/jfm.2018.19002.1591> [In Persian].
- Saeidy, P. (2009). The role of facilities (duty and non-duty) of specialized banks on the Economic Growth. *Journal of Industrial Strategic Management*. 8(4), 97-110. [In Persian].

- Salami, H., & Ensan, E. (2018). Differentiated Impact of Factors Affecting Categories of Agricultural Non-Performing Loans. *Iranian Journal of Economic Research*, 23(76), 185-217. <https://doi.org/10.22054/ijer.2018.9517> [In Persian].
- Sarkanian, J., Rai, R., Shirkund, S. & Abbasian, E. (2023). Evaluating the effect of bank characteristics on banks' lending channel with the FAVAR approach. *Financial Research*, 25 (1), 1-25. <https://doi.org/10.22059/frj.2021.327426.1007220> [In Persian].
- Schoenleben, D. (2015). Have financial analysts understood IFRS 9? A critical appraisal of the impacts of the new impairment rules on analysts' current forecast accuracy and forecast revision behaviour for banks in Europe, Master's dissertation, Dublin Business School.
- Seilsepoor, H., Mohagahnia, M. J., & Ahmadi, S. (2024). Strategic Analysis of the Banking Crisis in Iran: A Game Theory Approach. *Quarterly Studies in Banking Management and Islamic Banking*, 9(10), 30-56. <https://doi.org/10.22034/jifb.2024.441921.1555> [In Persian].
- Shahbazi, M., & shoghi, M. (2023). Designing a process model to monitor and monitor future developments in the banking industry. *Budget and Finance Strategic Research*, 4(1), 87-110. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.27171809.1402.4.1.4.4> [In Persian].
- Shakeri, A. (2016). *An introduction to Iran's economy*, Tehran: Rafe Pub. [In Persian].
- Solgi, M., & alizadeh, M. (2020). Investigating the impact of monetary policy on systemic risk. *Budget and Finance Strategic Research*, 1(1), 11-40. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.27171809.1399.1.1.1.0> [In Persian].
- Taherpoor, J., mohammadi, T., & fardi, R. (2018). The Role of Distribution of Loans and Credits by Banks on Economic Growth in Iran. *Economics Research*, 18(69), 133-162. <https://doi.org/10.22054/joer.2018.8866> [In Persian].
- Talebi, M. (2016). Identifying and Assessing Effective Factors on Iranian Banking System's Challenges. *Journal of Improvement Management*, 10(3), 131-166. https://www.behboodmodiriati.ir/article_43147.html?lang=en [In Persian].
- Vaziri, S. A., Yazdani, A., & Sadeghi, M. (2023). Investigation the Effect of Mandatory Facilities on Inflation in the Iranian Economy by using the VAR model. *Monetary & Financial Economics*, 30(25), 164-200. <https://doi.org/10.22067/mfe.2023.80093.1263> [In Persian].